

Аленъ Макъ.

Денятъ на Новата година.

Със румени уста зората
Целува снежни върхове —
Денятъ на новата година
За нови грижи ни зове.

Зове днесъ родината наша
Къмъ дѣйностъ вѣрни синове,
Че въ ново врѣме днесъ сѣдбата
Ней свидно бждаще кове.

* *

Зове ни майката природа
Отъ зли ржѣ да я спасимъ —
Въ полята наши и въ горитѣ
Благата ѝ да въдворимъ:

* *

Да бжде тя красива, буйна,
Богата съ много Божи даръ!
Въ балканитѣ елена сури
Свободно да пребжда царъ;

Сърнитѣ кротки да се множатъ
Въ земята родна — земенъ рай;
Пестървата въ балкански ручей
Отново пакъ да заиграй.

* *

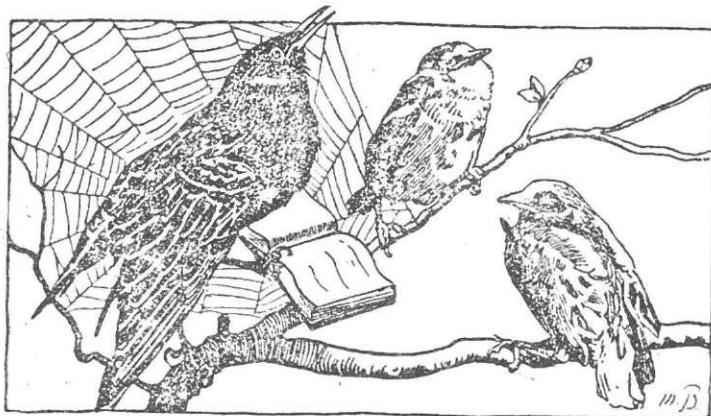
Въ гората птичкитѣ да пѣятъ
На Бога своя химъ стогласъ —
И съ него весели да срѣщатъ
Ловецѣтъ въ утрения часъ;

* *

Ловецѣтъ новъ, на врѣме ново,
Със трезви чувства и устремъ
Къмъ твойтѣ хубости незнайни
О, родна земйо, окриленъ...

Със румени уста зората
Целува снежни върхове —
Денятъ на новата година
За нова дейностъ ни зове!

Генишъ-ада, 1925.

Д-ръ Ив. Бурешъ
Директоръ на Царск. Научни Институти.

ЧЕРНОМОРСКИТЪ ДЕЛФИНИ.

Всѣки, който е посетилъ брѣга на Черното море и при тихо време е наблюдавалъ повърхността на непрегледната водна стихия, сигурно е спиралъ своя погледъ върху появяващитъ се, отъ време на време, надъ водата, черни, лъжливи гърбове на едри рибоподобни морски животни, които по единично или на групи порятъ морската вода. Запитанъ за тѣхъ рибаря, който на брѣга поправя своята мрежа, той казва, че това е „домузъ-балж“ — „риба свиня“, а по интелигентния гражданинъ обяснява, че това е „делфинъ“ и че то не е риба, а бозайникъ.

Игритъ на тия делфини принуждаватъ наблюдателя съ часове да ги търси по водната повърхност и да следи тѣхнитъ, снабдени съ трижгълна перка черни лъжливи гърбове, които ту се показватъ, ту се скриватъ, като порятъ морскитъ вълни.

Нѣкои отъ тѣхъ даже цѣли изскачатъ надъ водата, блѣсватъ съ своето лъжливо, отгоре черно, отъ долу бѣло тѣло, и наново падатъ съ главата на долу върху морската повърхност. Често пѣтина цѣли ята отъ 10 — 15 броя, тѣ се надпреварватъ единъ другъ, надпреварватъ се и съ морския паряходъ и съ игритъ си забавляватъ съ часове пасажеритъ по Черното море.

Тия отъ делфинитъ, които се подхвърлятъ повисоко надъ морската повърхност, показватъ ясно рибобразната форма на своето тѣло, снабдено на края съ опашка като тая у рибитъ. Макаръ че приличатъ много на риби и въпреки че тѣхния животъ е тѣсно свързанъ съ водната стихия, тѣ все пакъ хранятъ малкитъ си съ млѣко, иматъ топла кръвъ и за това сж бозайници. Наблюдателя, който знае това, неволно си задава въпроситъ: ами какъ тия животни дишатъ? Ако дишатъ съ бѣлъ дробъ не могатъ ли да живѣятъ и на суша? Ако сж принудени при всѣко вдишване на въздухъ да излизатъ на повърхността, то какъ раждатъ подъ водата малкитъ си, които сжщо така иматъ нужда отъ въздухъ? Какъ майкитъ кърмятъ тия свои

малки? Спятъ ли тия животни? Единъ ли само или нѣколко видове делфини имаме въ Черно-море и пр. и пр. На тия въпроси искаме да дадемъ разяснение въ настоящата статия.

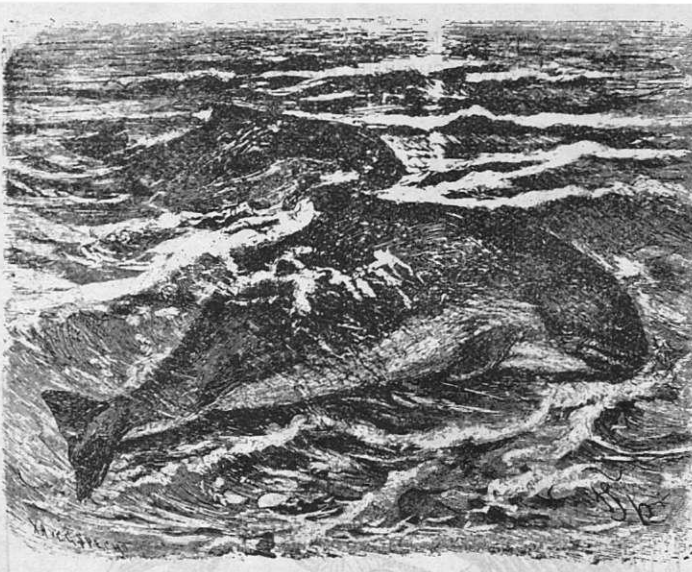
Делфинитъ които живѣятъ въ Черното море принадлежатъ на 3 вида: *обикновенъ делфинъ* (фиг.

Фиг. 1.

1) *Delphinus delphis*, *морска свиня* (*Tursiops tursio*) (фиг. 2) и *фоцена* (*Phocaena relicta*) (фиг. 3) наричана отъ рускитъ рибари *пжхтуна*. И тритъ вида иматъ почти еднакъвъ начинъ на животъ и доста си приличатъ по външенъ изгледъ, обаче добре се различаватъ по следнитъ ясни белези: пжхтуна има закржглена глава безъ издадена напредъ муцуна; делфинътъ има силно издадена напредъ остра муцуна, върху челюститъ на която има отъ всѣка страна, по-вече отъ 30 остри конически зъби; у морската свиня муцуната е сжщо така издадена напредъ, върху челюститъ ѝ обаче, има само 21 до 24 зъба и челото се спуска почти подъ правъ жгълъ къмъ муцуната, когато у делфина челото образува съ муцуната тѣпъ жгълъ. Делфинътъ въ Черно море достига на дължина до 2 метра, пжхтуна до 1½ метра, а морската свиня до 3 даже и 4 метра. Представители и отъ тритѣхъ вида се намиратъ изложени въ Царския Естествено-Исторически Музей въ София и тамъ всѣкилюбопытеленъ може да наблюдава тѣхната чудновата форма. Делфинитъ обитаватъ не само Черното море, но и всички европейски морета.

Делфинитъ сж бозайници, които напълно сж се приспособили къмъ водния животъ. Преднитъ имъ крайници сж се превърнали въ истински перки само върху тѣхния скелетъ може да се види, че

Фиг. 2.

тѣ нѣкога сж били крака на бозайникъ съ 5 прѣсти. Заднитъ крайници сж изчезнали съвършено, а вмѣсто тѣхъ задния край на тѣлото се е силно удължилъ и сплесналъ въ видъ на опашка, която обаче е разположена не вертикално, както това е у рибитъ, а хоризонтално.

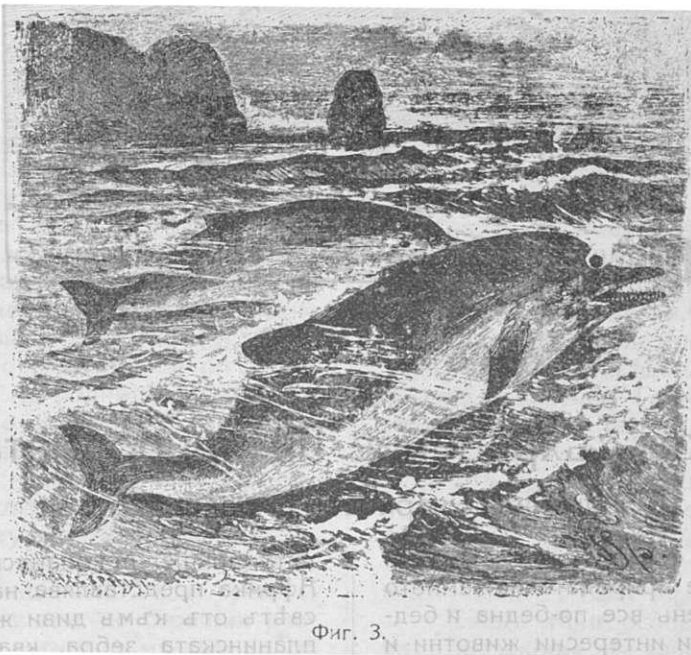
Делфинът е тѣсно привързанъ къмъ водата, той не може да живѣе на сухо. Превърнатитѣ му въ перки предни крайници, липсата на заднитѣ, не му даватъ възможностъ да излиза на сухо. И понеже той диша съ бѣлъ дробъ, принуденъ е всѣки 5—10 минути да излиза на повърхността на водата, за да издиша и вдиша въздухъ. Водния му животъ е направилъ, при това, силни измѣнения въ дихателната му система, главното отъ които е това, че носнитѣ дупки, презъ които делфина диша, не сж разположени на края на муцуната, както това е у всички бозайници, а сж измѣстени на темето, т. е. върху тая частъ на главата, съ която той най-напредъ досѣга повърхността на водата. При това носнитѣ дупки, които служатъ тука само за дишане сж се слѣли отъ две въ една, като при това тя е снабдена съ добре затваряща се клапа, която не позволява на водата и при най-силенъ нейнъ натискъ да навлезе въ дробоветѣ. Подъ влиянието на водния животъ тѣлото на тоя бозайникъ е загубило съвършено космената си покривка, и потнитѣ си жлези, които въ водата ставатъ излишни. Вмѣсто косматата покривка образувалъ се е подъ кожата дебелъ пластъ сланина, отъ дето иде и турското название на делфина, „домузъ-балж“ — свиня риба. Подъ влияние на водния животъ сж изчезнали и ушитѣ, които у сухоzemния бозайникъ сж нагодени да приематъ само звуковитѣ трептения на въздуха. У делфина може да се констатира само остатъци отъ вътрешното ухо, съ което той добре чува, като приема въроятнo звуковитѣ трептения посредствомъ повърхността на цѣлото си тѣло, както това е у рибитѣ.

Подъ влиянието на водната среда сж станали и цѣлъ редъ други измѣнения въ вътрешното устройство на тѣлото. Нѣма почти нито единъ органъ, който да не се е измѣнилъ подъ влиянието на водния животъ и всичкитѣ тия измѣнения водятъ къмъ целта да направятъ тѣлото на делфина по-годно за бързо плаване. Той може по нѣколко дни да следи безъ умора и най-бързия параходъ, като не само го следи, но се и надпреварва и играе около него. Защо делфинитѣ плуватъ следъ параходитѣ не е напълно обяснено. Тѣ се хранятъ само съ жива храна и хвърлениѣ имъ отъ парахода парчета месо, хлѣбъ и пр. тѣ не поглъщатъ. Сжщо така не се знае съ положителностъ дали тия животни, подобно на всѣки бозайникъ, спятъ.

Множество остри конически зѣби разположени въ устата на делфина (160—206 зѣба) ясно показватъ, че той е единъ голѣмъ хищникъ. Зѣбитѣ служатъ само за залавяне на храната, делфина не може да дѣвче подъ водата и затова гълта храната си цѣла. Тая храна се състои главно отъ риба. Храната му се смила много бърже и затова има нужда постоянно отъ голѣмо количество храна. Поради тая своя голѣма алчностъ той е голѣмъ па-

костникъ за риболовството, макаръ, че на нѣкои мѣста рибаритѣ го тачатъ, понеже пѣди рибата къмъ брѣга, дето по-лесно я ловятъ. При преследването на рибата делфинитѣ се събиратъ често на ята отъ по 10—20 парчета и задружно подкарватъ рибата къмъ плиткитѣ мѣста, дето по лесно я хващатъ. При тия свои преследвания нѣкои отъ тѣхъ се забравятъ до тамъ, че попадатъ на сухо и не могатъ да се върнатъ обратно въ морето. Тука тѣ бързо умиратъ, бързо се разлагатъ и разнасятъ изъ въздуха необикновено отвратителна миризма.

За половия животъ на делфинитѣ знаемъ доста малко. Оплодването става най-често на пролѣтъ. Презъ това време мжжкитѣ ставатъ много подвижни и игриви. Тѣ скачатъ надъ водата, правятъ крѣгове около женската, гонятъ се единъ други, мжжкитѣ често пѣти съ свѣткавична бързина минава край женската, удря я въ странитѣ на тѣлото си, всичко това прави за да я предразположи къмъ съвокупление. Мжжкия половъ апаратъ е приличенъ на тоя у вишитѣ бозайници (напр. тоя у кучето). Това добре може да се види на единъ спиртенъ препаратъ отъ малко делфинче, изложено въ Царския Природо-наученъ Музей. Самото оплодване трае кжсо време и най-често като мжжкия и женската долепени гърди съ гърди плуватъ, кжсо време, легнали на една страна. Следъ оплодването цели 12 месеци сж потребни за развитието на зародиша. Това продължително време на бременността се дължи, както ще видимъ по-долу,

Фиг. 3.

сжщо така на водния животъ. Какъ става самото раждане, не е още никой наблюдавалъ. Ако раждането става подъ водата и бавно, тогава новороденото, понеже веднага следъ раждането има нужда отъ въздухъ, ще се задуши подъ водата. Наблюденията, обаче, правени върху уловени бременни женски сж дали задоволително разяснение и на тоя въпросъ. Руския професоръ Зерновъ е уловилъ при Севастополъ бременна женска, която е имала въ утробата си младо делфинче 72 см. дълго, а самата майка е била 135 см. т. е. зародиша е билъ го-голѣмъ отъ половината дължина на майката. Младото делфинче се е указало при това напълно развито и въроятнo годно за съвсемъ самостоятеленъ животъ. За да може тоя зародишъ да се развие до такава степенъ, естествено е, че той трѣбва да остане дълго време въ утробата на майката и той действително остава тамъ не по-малко отъ 10 месеци. Наблюдения правени върху недавна освободили се отъ плодъ женски, сж показали, че женския половъ отворъ, както и половитѣ канали притежаватъ специални мускулести приспособления, които въроятнo иматъ за целъ бързо изхвърляне на плодътъ при раждането, следъ което новороденото веднага изплува на повърхността за да поеме необходимия за животъ въздухъ. Делфинитѣ раждатъ обикновено една рожба, но често и близнятъ.

Новороденият делфин следва за известно време майката, като плува бързо до нея от страни. Майката ги пази от нападения и им дава бозаят. Какъ става самото бозаене под водата, при негодното за бозаене устройство на устата, сжщо не е наблюдавано. Обаче устройството на млъчнитъ жлези ни дава възможност да се досещаме за него. Млъчнитъ жлези, които сж разположени от страни върху корема на женската, изливатъ отдъляното отъ тѣхъ млъко въ два резервуари, които могатъ да събератъ до $\frac{1}{4}$ литъръ млъко. Около резервуаритъ има пръстенеста мускулатура, при свиването на която млъкото вед-

нага се излива навънъ. Предполага се, че младото делфинче, което не може да остане дълго време подъ водата за да бозае, защото има нужда отъ въздухъ, захапва съ странитъ на устата си цицката на майката. Раздразнението причинено отъ това кара резервуаритъ съ млъко да се свиятъ и да излъятъ наведнажъ всичкото млъко въ устата на бозайничето, което го поглъща, изпуска цицката и бърза да излезе на повърхността за да поеме въздухъ. Малкитъ делфинчета следъ 1—2 месеца могатъ вече сами да си ловятъ риба и да живятъ самостойно.

Хансъ фонъ Бйотихеръ
(асистентъ при Царската зоологическа градина — София).

Паркове за съхранение на природната цѣлостъ.

(Национални паркове — резерватори).

За голъмо съжаление съвсемъ не е лъжа печалната действителностъ, че природата на земното кълбо става отъ день на день все по-бедна и бедна, че различнитъ красиви и интересни животни и растения ставатъ все по-редки — едни отъ които даже сега измиратъ предъ нашитъ очи, както и много други сж измръли безследно въ последното столѣтие и десетилѣтие. Морската крава (Sirenia) едно голъмо тежкоподвижно, морско, млъкопитающе животно; великана Алкъ (Ризеналкъ, Riesenalc) една неспособна за хвъркане птица отъ рода на плувцитъ, съ атрофирани криле, живуща изъ полярнитъ страни, — сж живи примѣри за изчезнали въ последнитъ столѣтия животни видове. Тѣ не сж обаче последни. Грамаднитъ Bart-pwile, водни млъкопитающи, рибоподобни животни (Getacea) сж почти напълно унищожени. Американския бизонъ, който кръстосваше прериитъ на Северо-Американскитъ щати до преди не по-малко отъ 100 години въ безбройни стада, е почти унищожень въ последнитъ години, ако въ крайния моментъ, благодарение на взетите отъ Американското правителство мѣрки, не бѣ запазень отъ окончателно доунищожение. Отъ неговиятъ европейски събратъ, der Wisent, (европейски бизонъ), сега най-голъмото европейско животно, се намиратъ нѣколко екземпляра запазени въ Литвания и Силезия, а въ диво състояние (въ Кавказъ), сж останали едва до 100-тина екземпляра. Едно врѣме тѣй богатата фауна на южна Африка, за невѣроятно изобилнитъ стада на която ни се предаватъ и описанията на старитъ природоизпитатели, сж така жестоко прогонени отъ бѣ-

литъ пришелци-холандскитъ бури, че днесъ Южна Африка представлява най-бедната страна въ цѣль свѣтъ отъ кѣмъ дива животни. Слонове, носорози, планинската зебра, квага-та (Quagga) — зебродобень дивъ конь, бѣлоопашатия Гну (Weisschwanzgnu) и много други животни, по-вечето сж, или съвършено изчезнали отъ повърхността на земята, или пъкъ сж тѣй силно намалѣли, че днесъ сж останали само рѣдки екземпляри и то, въ особено запазени области (паркове), благодарение на които сж спасени отъ пълно унищожение. Сжщото това се отнису отчасти и за Австралия. Много видове сж съвършено изчезнали, други, като исполинската Кенгура, Траурния лебедъ и др. сж станали голъма рѣдкостъ и за да се предпазятъ отъ пълно унищожение, нуждни сж много врѣме, усилия и средства. Сжщата трагедия виждаме да се разиграва и по отношение на животнитъ съ скъпи кожи.

Бобъра, Морската мечка, Сибирския поръ и др. сж станали днесъ кое по-вече, кое по-малко, приказни творения, които неминуемо ще изчезнатъ единъ день отъ земната повърхностъ. Не по-малко е вѣрно и за всички видове птици, на които красивитъ пера сж сигурна причина за тѣхното унищожение. Благородния Райеръ, Райската птица, Колибригъ, Блестящия Щаръ, (Glanzstaare) и много други, се преследватъ съ усърдие, за да украсятъ следъ смъртъта си шапката на нѣкоя дама. Где се намира днесъ за днесъ въ Европа мечката, вълкътъ, лисицата, еленътъ и много още прекрасни творения, които по-рано сж били изъ цѣла Европа като у дома си? И малкото страни въ които сж

останали още тия животни, обедняват въ това отношение съ солъма бързина. Преследването и унищожението прави неимоверни бързи крачки, щомъ еднажъ се е започнало негде. И това, което се отнася до животните, се отнася сжщо и до растенията. Навсѣкжде, гдѣто погледнемъ, ние забелѣзваме едно напредваще съ гигантски крачки обедняване и опустяване на природата; едно галопирующе оредяване и едно неспирно измиране на най-хубавитѣ животни и растителни форми. Колко е право възклицанието на немскиятъ поетъ Фридрихъ фонъ Шиллеръ: „Колко е съвършенъ свѣтътъ на всѣкжде, гдето не е стѣпвалъ човѣшки кракъ.“ Най-голѣмитѣ и очебиющи опустошения човѣкъ е извършилъ при задоволяване ненаситната си жажда за печалби и разбогатыване. Колко прелестни лесове се унищожаватъ по най-вреденъ и кжсгледъ начинъ отъ най-безобразенъ стремежъ за трупане богатства! Какъ безмилостно и злополучно се избиватъ масово китоветѣ и тюленитѣ! Животни съ скжпи кожи и птици съ красиви пера се избиватъ безмилостно съ хиляди, безъ да си състави кръвожадни човѣкъ ясна представа за положението, че ще настѣпи врѣме, когато тия скжпи животни ще изчезнатъ съвършено, заедно съ което ще пресѣхне за винаги и единъ скжпоцененъ изворъ за човѣшкото благосъстояние. Но не само чрезъ известнитѣ начини на преследване и ловъ човѣкъ унищожавя безбройно число живи същества — той безъ да знае става причина да изчезватъ редица животни и растения. Това е модерната култура и стопанство на човѣка, които, гдето и да проникнатъ, ставатъ причина за смъртъта на роднитѣ за мѣстото фауна и флора. Само малко видове превъзможватъ да се приспособятъ съ човѣшката култура и безвредно да продължаватъ съществуването си по край нея. И тъкмо най-голѣмото число отъ тия приспособили се къмъ културата творения, човѣкъ гледа не съ особено разположение около себе си и ги нарича треви и паразити. Тѣзи треви и паразити могатъ да се развиятъ до страшни размѣри и да създадатъ едно истинско мжчилице за човѣка, когато естественитѣ неприятели, които има всѣко едно творение, въ по-вечето случаи сж вече измрѣли, прогонени или толкова оредѣли, че не сж вече въ състояние да регулиратъ установеното равновесие, което цари между силитѣ въ природата. Всѣко творение си има своя естественъ неприятель, който се грижи да не се развие известенъ видъ въ прекомѣрни размѣри. Въ природата всѣко творение има да извърши известна опредѣлена задача и, въ това отношение, отъ гледна точка на природната цѣлостъ, е значително полезно.

Въ природата нѣма нито полезни нито вредни животни и растения. Само човѣкъ, изхождайки отъ своитѣ стопански интереси, говори за полезни и вредни растения и животни. Но и това е твърде мжчно да се опредѣли, тъй като различнитѣ разклонения на човѣшкото стопанство, се измѣрватъ и съ различни мащаби. Вънъ отъ това, понеже всѣко творение взето въ природната цѣлостъ има да изиграе известна роля и следователно, е полезно за природата, следва, че е полезно съ нѣщо и за човѣшкото стопанство, макаръ и индиректно. Всѣки случай човѣкъ не трѣбва да унищожавя напълно едно растение или животно, защото на казанието за това унищожение сигурно не ще се забави да последва въ скоро време. Установено е, че човѣкъ не може безнаказано да нарушава хар-

моничното равновесие на природата. Взетитѣ отъ човѣка нѣкой видове подъ покровителство, които сж изгубили вече своитѣ естествени неприятели, на които е отнетъ *регулационния неприятель чрезъ унищожение на болнитѣ и слаби екземпляри — иматъ за естествени последици туберкулозата, отслабването на вида и накрай — дори изчезването на сжщия.*

Какъ да се противопоставимъ най-рационално срещу тъй бърже развиващото се оничтожение на видоветѣ, което обеднява и опустошава природата?

Много, твърде много, може да се постигне чрезъ специално законодателство, което да съблюдава естественитѣ условия за развитие на различнитѣ видове. При животните трѣбва особено да се обърне внимание, преди всичко, всѣки дивечъ, или въобще всѣко животно взето подъ покровителство, да намѣри защита поне презъ периода на разплодяването. Между другото, считамъ за нужно да помена тукъ, че трѣбва да се забрани биенето на бекаситѣ и презъ пролѣтъта. Животни и растения, които изискватъ особено покровителство поради голѣмитѣ си ползи къмъ човѣшкото стопанство, трѣбва биенето имъ да се забрани съ строги закони презъ всичкото време на годината. Разбира се, всички тия закони не трѣбва да ги има само на книга, но трѣбва да се съблюдаватъ и изпълняватъ най-енергично. Освенъ това, тия закони ще иматъ само тогава стойностъ и ще бждатъ полезни, ако по възможностъ всички народи и държави прокаратъ и изпълняватъ *свѣтовнитѣ законодателни постановления.* Въ Скандинавия, Англия, Германия и пр. сж прокарани целесъобразни закони за покровителство на малкитѣ птички, които оничтожаватъ насѣкомитѣ. Но усилията на тия държави да предпазятъ малкитѣ птички отъ преследване ставатъ твърде проблематични, тъй като *изстреблението и ловътъ на сжщитѣ въ Италия е разрешенъ и се упражнява въ неимоверни голѣми размѣри на кухненски цели.*

Сжщо така особено важно е да се прокаратъ и закони за запазване и на ония животни, които сж станали толкова редки, че на кои по-рано, на кои по-късно имъ предстои неминуемо изчезване. Такива „Природни паметници“, както наричатъ въ днешно време тия създания, сж запазени въ много държави чрезъ законъ, безъ огледъ на това, дали повидимому принасятъ известна вреда или полза на човѣшката култура. Така напр. въ Германия сж поставени подъ покровителството на закона: гарванътъ, бухалътъ, всички видове орли, жеравитѣ, синята гарга, бобърътъ, златката и много други животни, както и различни растения.

Чрезъ всичко това се гони единствената целъ да се създаде едно ефикасно покровителство на директното и съзнателно преследванитѣ животни.

Както казахме по-рано, много животни и растения се прогонватъ или опустошаватъ и индиректно, чрезъ все по-вече и по-вече проникващата на всѣкжде култура и стопанство. Лесоветѣ се изкореняватъ, за да отстѣпятъ мѣстото си на полетата и нивитѣ; други лесове се ступанисватъ по такъвъ начинъ, че всички стари дървета и гиганти се отстраняватъ, гората оредява, което ще рече, почиства се отъ шумаци и търнаци, отъ горскитѣ треви и листа. Сжщо така се почистватъ полетата и нивитѣ, като се отстраняватъ граничитѣ (синуритѣ) храсталаци по между нивитѣ, пресушаватъ се локвитѣ; езерата и рекитѣ се регу-

лиратъ; където застоялитъ блатъ, чакълеститъ край-бръжжи мѣста и пѣсѣчни насипи изчезватъ, а заедно съ тѣхъ и крайбръжжитъ храсталаци и трѣстики трѣбва да отстъпятъ мѣстото си за нови култури. Блата и гьолища се пресушаватъ и всичко се преобразява. Чрезъ тия придобивки въ полето на културата и прогреса, маса животни отъ различни групи биватъ прогонени отъ тѣхнитъ естествени свѣрталища; биватъ лишени отъ условия да гнѣздятъ и мжтятъ; унищожаватъ се подходящитъ хайверени гнѣзда, както се отстранява и развитието на много други творения, лишени отъ подходяща храна, следствие директното опустошение на различнитъ растения.

Но не сж само тия човѣшки завладявания, които заплашватъ сжществуването на много животни и растения въ тѣхнитъ родни мѣста. Чрезъ пресушаването на блатата, отъ пушека и парата на фабрицитъ и всички останали индустриални инсталации, се унищожаватъ маса животни. По житицѣ на голѣмитъ електрически юзини, по ослепителнитъ морски фарове — хиляди птици намиратъ всѣка година своята трагична смъртъ. Сжщо така шумътъ на желѣзницитъ, автомобилитъ, мотоциклитъ, аеропланитъ и пр. ставатъ причина да се изплашватъ и пропѣдятъ отъ своитъ огнища много животни, които не могатъ да се приспособятъ къмъ шумътъ и модернитъ съобщителни средства. Не малко жертви даватъ воднитъ птици и на открито море отъ пушека на паракодитъ, карани съ масло, на които птици крилата се омърсаватъ отъ мазния пушекъ, така че съ залепнали пера и криле не могатъ да хвъркатъ и намиратъ най-жалко своята смъртъ въ водитъ на моретата.

При всички гореизброени случаи, чрезъ едно целесъобразно законодателство могатъ да се отстранятъ известни неблагоприятни условия, но разбира се, да се отстрани съвършено неблагоприятното влияние на човѣшката култура върху застрашената въ нѣкои пунктове природа, е невъзможно.

Ето защо, за да се дойде въ помощъ на застрашената по тоя начинъ природа, предприето е основаването и уреждането на тѣй нареченитъ „Национални Паркове“, или „Резервати“ (Резерватори). Сжщността на тия резервати се състои въ това по възможностъ да се запазятъ по-голѣми области отъ земя въ първобитно състояние, далечъ отъ човѣшкото влияние — култура и стопанство. Сжщо така, че запазената областъ да представлява отъ себе си това, което е било преди да стъпи на нея крака на културния човѣкъ. Никакъвъ грѣмъ, никакъвъ шумъ не трѣбва да се разниса въ запазенитъ граници на тая областъ. Животни и растения трѣбва да живѣятъ тамъ въ пълна свобода и независимостъ. *Идващето поколение трѣбва да гледа съ удивление и възхищение на тия малки кжтчета и да йризнае, колко красивъ и съвършенъ е билъ свѣтътъ по-рано, отколкото следъ като се е намѣсилъ човѣкъ съ своята жадностъ и безразжество за трупане богатства въ ущърбъ на светата красота на природата.*

Като първи въ това направление започнаха американцитъ съ уреждането на такива национални паркове. Впрочемъ, тѣ именно щѣха най-напредъ и най-бърже да опустятъ своята страна, за това и у тѣхъ се наложи необходимостта да предприематъ нѣщо за запазване на природата си. Тѣ доказаха по най-осезателенъ начинъ въ голѣмъ мащабъ практическата стойностъ и приложение на тия идеи. Тѣхния най-голѣмъ и красивъ Резервагоръ е тѣй наречения „Веловстонъ Паркъ“, който има голѣмина около 10,000 кв. километра и е про-

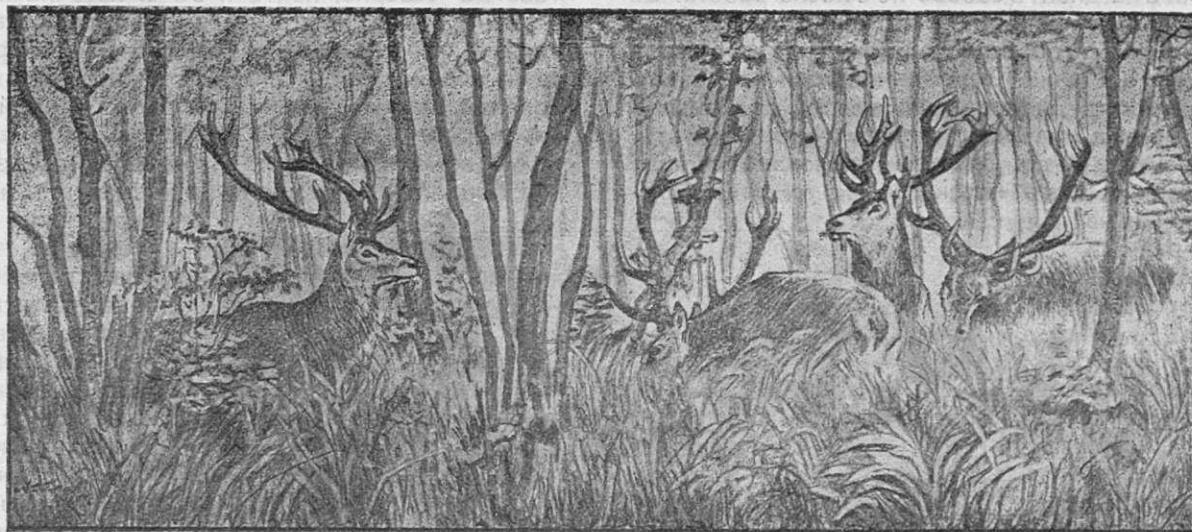
чутъ съ своитъ интересни Гейзери, кристални тераси отъ минералитъ калкъ, силиций и др. и още много други забележителни геологически рядкости.

Между другитъ рѣдки животни, тукъ живѣе и едно стадо бизони. Не по малко е известенъ Иоземитеталъ Паркъ (Iosemitetal Park) въ Калифорния. Не далече отъ него се намира Марипозахенъ (Mariposahain), въ който е намѣрилъ не-обезпокоявано последно убежище исполинския Sequoia-Танпап. Върху цѣлата областъ на Съединитъ Щати се разпрострѣха голѣмо число такива национални паркове, кое по-голѣми, кое по-малки, както и единъ резерватъ за птици на полуостровъ Флорида; единъ такъвъ за морски левове (Seal-wren) на Пацифиския заливъ и много други. Сжщо така съседната ней държава Канада я подражава съ усърдие и е създадала кое по-голѣми, кое по-малки резервати. Сжщото направиха и Съединитъ Щати на Австралия. Въ Южна Америка тоже е турнато начало за уреждането на по-голѣми области въ национални паркове. Така напр. определено е за единъ такъвъ паркъ областта около величественния водопатъ Виктория на рѣката Iguassu, между дветъ граници на Аржентина и Бразилия. Сжщо и въ Африка е предприето въ последно време уреждането на национални паркове въ южна и източна Африка, около желѣзнопжтната линия Уганда, както и, напоследъкъ, въ Белгийско Конго.

Разбира се, въ Европа тия национални паркове въ голѣмъ мащабъ сж невъзможни, поради гъстотата на населението. Относително по-голѣми паркове се намиратъ само въ северна Швейцария и по високитъ части на Швейцарскитъ Алпи. Най-известнитъ национални паркове въ Германия сж: тоя въ Лунабургъ-хайде (Lunaburg haide) и Залцбургскитъ Алпи. Вънъ отъ тия, почти въ цѣла Германия сж разпространени голѣмо число по-малки. Н. П., особено пѣкъ такива за птици, а именно: въ заливитъ на Северно море, на Източно море, както и въ Йорзандъ-Поелъ (Jordsand Poel), Хидензое (Hiddenssoe) и другаде. За упоменавање сж сжщо така националнитъ паркове въ Чехословашко, въ Монте Роза, въ Испания — една областъ въ Пиринеитъ, въ Филандия — около водопада Има-тра, въ Естландия — островъ Даго, въ Шотландия и пр. Всички тия поменати резервати не сж въ изчерпателна смисълъ на думата национални паркове, тѣй като въ повечето отъ тѣхъ не е отстранено напълно още влиянието на човѣка. Но при все това, все сж едно сигурно и спокойно убежище на преследванитъ и застрашени дивечи и растения.

Това благородно движение*) за създаване на национални паркове трѣбва да се подкрепи отъ все сърдце и съ всички средства и да си извоюва заслуженото мѣсто въ цѣлия свѣтъ; да се обединятъ отдѣлнитъ държави за едно общо признато законодателство за създаване на много, всеостранни и всеобемляющи нац. паркове-резервати, за да може да се осигури на бждащитъ поколения поне едно кжтче отъ свѣтътъ въ неговия първообразъ съ всичкитъ му естествени прелести.

*) Б. Р. Редакцията на „Ловна Просвета“ съ благодарностъ помѣсти хубавата статия на г. Хансъ фонъ Бйотихеръ и привлѣча върху нея сериозното внимание любознателния четещъ. Тая статия е единъ болезненъ викъ противъ вандалското опустошение на природата. Ние се радваме на творческото на човѣшкия гений, проявенъ въ стремежа му къмъ все по-виша и по-виша материална култура, но радостта нѣма да бжде пълна, ако въ тоя поривъ къмъ прогресъ, не се запази цѣлостта на природата — майка на живота. Не е ли време и ние да се замислимъ за български националенъ паркъ, докато не е късо?

Р. Половъ.

Северенъ еленъ или собъ (*Cervus tarandus* или *Rangifer tarandus*).

Северниятъ еленъ на ръстъ достига колкото обикновенния (*Cervus elaphus*), само че има крака по-къси и по-дебели, снабдени съ широки копита (фиг. 1). Мжжкитъ и женския носятъ рога, които още отъ корена почватъ да се разклоняватъ. Формата на рогата, както това е общо за всички видове отъ рода *cervus*, се променя съ промѣната на възрастта.

Днесъ северниятъ еленъ живѣе въ диво и питомно състояние изключително въ полярнитѣ страни, и за тамошнитѣ жители има сжщото значение, както едрия рогатъ добитъкъ на югъ. Млѣкото и месото му служи за храна, кожата — за облекло. Опитомениятъ еленъ, впрегнатъ въ шейни, служи за превозване на хора и товаръ. Дивитѣ елени лѣтно врѣме се хранятъ съ сочни алпийски растения, като разни лютичета (*Ranunculus*), влаватка (*Festuca*) и пр., а презъ зимата — съ лишаи и мжхове и то главно съ т. н. собовъ (*Cladonia rangiferina*) и исландски лишей (*Cetraria islandica*), които изравя изъ подъ снѣга, чрезъ бързи пъргави движения на преднитѣ си крака. Рогата въ никой случай еленътъ не употребява за сжщата целъ, както това нѣкои мислятъ.

Отъ голѣмитѣ студове тѣлото му е защитено благодарение на дебелината козина, която въ никой другъ видъ рогачи не се среща. Презъ зимата влакната на козината достигатъ около 6 см. дължина. Тѣ лежатъ плътно едно върху друго и образуватъ покривка дебела около 4 см.

Презъ лѣтото тази буйна козина пада, а вмѣсто нея се появяватъ къси сиви влакна. Последнитѣ, съ приближаване на зимнитѣ студове, почватъ да се удължаватъ и краищата имъ побѣляватъ; тъй че цвѣтътъ на елена презъ зимата става бѣлезникавъ, едно нагаждане къмъ околната срѣда, като срѣдство за защита.

Всички диви елени обичатъ задружния животъ. Тѣхнитѣ стада сж винаги по-многобройни, отъ колкото онези на кой да е сроденъ видъ.

Твърде рѣдко се срещатъ отдѣлни екземпляри и въ всички случаи това сж стари индивиди, изоставени отъ стадата.

Северниятъ еленъ е напълно нагоденъ къмъ условията на полярнитѣ страни. Широкитѣ му копита позволяватъ да се движи по мочурливитѣ и блатни полета, които се явяватъ лѣтно време следъ разтопяване на снѣговетѣ, а сжщо помагатъ на движението му въ по-дълбокия снѣгъ, както и по-голѣмитѣ стрѣмнини.

Ходътъ на северния еленъ е по-скоро едно бързо крачене или по-бързъ трѣстъ. При всѣка негова стѣпка се чува едно свойствено прѣщане, наподобяващо шума, който дава една малка електрическа искра. Този шумъ не произхожда, както по-рано се мислеше, отъ удряне на заднитѣ копита; а споредъ D-r Neck и др. това е едно прѣщане въ ставитѣ на коленетѣ, подобно на това, което ние можемъ да придивикаме въ ставитѣ на нашитѣ прѣсти. При бавно ходение върху блатиститѣ почви, еленътъ разтѣга въ лѣво и дѣсно копитата си. По този начинъ оставятъ следа, която по-скоро прилича на следата отъ една крава, отъ колкото на еленъ. Сжщото става, когато ходи и по снѣга, върху който стѣпва тъй ловко, че е изключена всѣкаква възможностъ отъ потѣване. Северниятъ еленъ плува твърде леко. Обонянието му е силно развито. Той може да подушва отъ разстояние 500—600 крачки, чува най-малко толкова, колкото и обикновенния еленъ, и вижда надалечъ тъй добре, че опитния ловецъ трѣбва старателно да се прикрива, още повече, ако се движи по посока на вѣтъра, за да не бѣде забелезанъ.

Месото на северния еленъ е твърде вкусно, понеже за храна употребява хубави алпийски растения. Всички ловци, които сж наблюдавали диви собове (елени), приписватъ на последнитѣ голѣма хитростъ, умъ и паметъ. Тѣ сж сжщевременно боязливи и предпазливи.

Къмъ тревопаснитѣ животни не проявяватъ никаква боязанъ. Доверчиво дохождатъ до тѣхъ

и задружно пасатъ. Страхътъ отъ човѣка несъмнено е резултатъ отъ тѣхната опитностъ.

Ловътъ на дивитѣ собове не е лесна работа. Съ това може да се нагърби само единъ страстенъ ловецъ, който не обръща внимание на голѣмитѣ трудности и лишения. Освенъ човѣка, сев. еленъ има много други неприятели между грабливитѣ животни. Такива сж напр. вълкътъ, розамохътъ, рисътъ, мечката и др. Въ това число ще трѣбва да поставимъ и редъ насекоми, които презъ лѣтото му причиняватъ отоци и рани и го принуждаватъ да бѣга лѣтно време къмъ гледчеритѣ и снѣговетѣ, дето тия досадни насекоми не могатъ да живеятъ.

Презъ дилувиалната епоха с. еленъ е слизалъ до Пиринейтѣ и Алпитѣ и въ многобройни стада е бродилъ изъ средно-европейскитѣ равнини. Въ пластоветѣ на много европейски пещери неговитѣ останки сж намерени въ завидно количество. Като сждимъ по тия останки, трѣбва да приемемъ, че с. еленъ къмъ края на Ледниковата епоха е билъ още твърде много разпространенъ, а споредъ изследванията на Брандъ, Волдрихъ и Щрукманъ той продължава да живѣе въ Германия и презъ алувиалната епоха (Alluvium) между намѣренитѣ кости въ наколнитѣ жилища на Розовия островъ, Вителъ и Науманъ една частъ опредѣлятъ като такива отъ *cervus t gaudus* Това обстоятелство е отъ голѣмо значение, тъй като до сега въ швейцарскитѣ наколни селища останки отъ с. еленъ не сж намѣрени. Споредъ Брандъ и Волдрихъ кости отъ този дилувиаленъ видъ се срещатъ рѣдко въ Дания. Като сждимъ по находкитѣ въ пещеритѣ при Краковъ, с. еленъ е живялъ въ Полша и презъ алувиалната епоха.

Изобозъ къмъ края на ледниковата епоха той постепено се изтегля отъ пасбищата на средна Европа и отива на северъ и с. изтокъ. Че действително с. еленъ е емигриралъ главно къмъ с. изтокъ, се заключава отъ това, че тъкмо въ тази посока неговитѣ останки се срещатъ все повече и повече въ по-младитѣ пластовете на алувиалната епоха.

Понеже голѣма частъ отъ с. Европа презъ дилувиалната епоха е била покрита съ ледове, за това въ северна, както и въ с. източна Германия останки отъ с. еленъ не се срещатъ. Когато гледчеритѣ захващатъ да се изтеглятъ къмъ северъ въ тази посока върви еленътъ и неговитѣ останки почватъ да се срещатъ въ земитѣ край Балтийско море.

Две трети (67%) отъ намеренитѣ въ Германия останки отъ с. еленъ принадлежатъ на северо-германския алувий (между 51—52° с. ш.). Това още не дава право да става дума за господство на арктиченъ климатъ, тъй като и сега с. еленъ може да живее въ умеренъ климатъ.

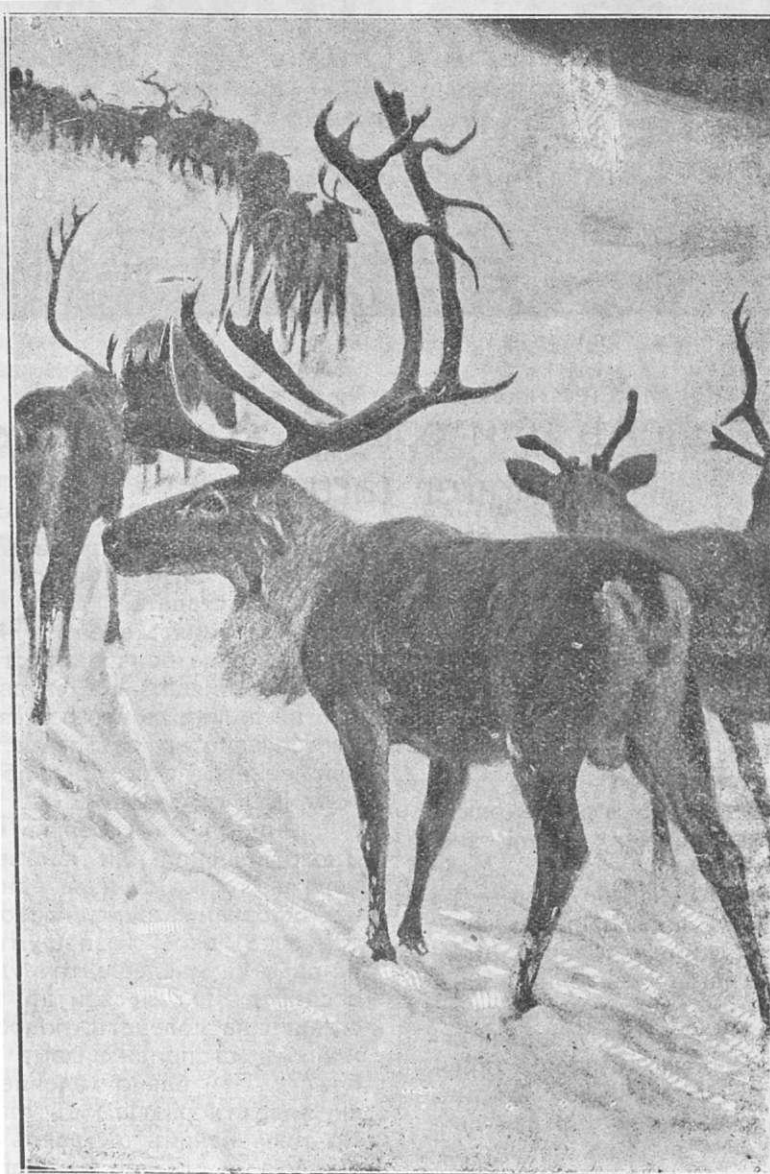
Западната граница на континента, до която стига с. еленъ е областта между Бергенъ и Християния (Норвегия), не смѣтайки Исландия, дето той до сега се среща въ диво състояние.

Въ източна Европа, въ Русия, отдѣлни екземпляри попадатъ даже подъ 56—57° с. ш. (Въ гориститѣ области на Тверската губерния, въ Валдайската възвишеностъ). Преди нѣколко десетолѣтия цѣли стада сж се спускали даже до 52° с. ш. въ горитѣ на южния Уралъ. Южната граница, до която с. еленъ стига въ Сибиръ, се смѣта 49—50° с. ш. Въ Амурската областъ, (изт. Азия) като изключение, той се спуска още по на югъ, а въ о-въ Сахалинъ достига даже 46° с. ш. Интересно е, че въ зап. Сибиръ сега той

много рѣдко попада южно отъ 60° с. ш.

Известни исторически данни свидетелствуватъ, че с. еленъ презъ историческата епоха е обитавалъ Скития, Германия и сев. Шотландия, следователно въ страни, които презъ това време не сж имали арктиченъ климатъ.

Щрукманъ счита за вѣроятно, че първоначално с. еленъ не е обитавалъ леденитѣ пустини на далечния северъ, а постепенно е билъ прогоненъ тамъ съ усъвършенствуване на оржжието и развитието на културата. Въ Скандинавия и сега още той се явява като алпийско животно. Твърде възможно е, че с. еленъ лѣтно време е обитавалъ въ

Фиг. 1 Северенъ еленъ.

планините на сръдна Европа, а зиме се е изтеглял въ хълмистите страни, свободни от глетчери, и е живял въ съжителство съ дивия конь, мамута и носорога.

Първоначалната родина на с. еленъ се смѣта Азия, отъ гдето, заедно съ други животни, е проникналъ до зап. Европа, а въ послѣствие наново се връща къмъ северъ и с. изтокъ отчасти благодарение на промените въ климата, отчасти на настъпилия културенъ прогресъ.

Въ какви размѣри е билъ разпространенъ северния еленъ въ България, не може да се каже съ положителностъ, тъй като за сега разполагаме съ оскъдни данни.

Единъ зжбъ намеренъ въ пещерата „Полички“ при Дръновския манастиръ, е определенъ, като такъвъ отъ с. еленъ (Юриничъ. Сбор. за Н. Умотор. и книжина, кн. VI стр. 370).

Часть отъ рогъ имаме случай да намеримъ въ „Малката пещера“ при Търново, заедно съ кости отъ пещерна мечка.

Преди да свършимъ нека кажемъ още нѣколко думи и за отношението на предисторическия човекъ къмъ с. еленъ.

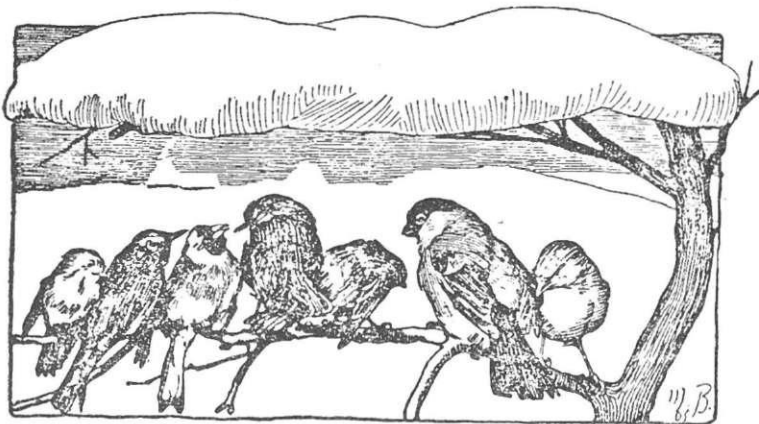
Както за ескимоса днесъ, така и за палеолитния човекъ това животно е било едно отъ най-полезните, затова, когато въ Европа настъпва умеренъ климатъ и елена почва да емигрира къмъ северъ, веднага по следите му тръгва и човекъ.

Северниятъ еленъ е билъ най-важния обектъ за палеолитния ловецъ; за това свидетелствува грамадното количество останки отъ кости и рога, които даватъ пещерите въ Европа. Вкусното месо

на елена е служило за храна, кожата му — за облекло, а яките жилави кости и рога — за направа на разни оржжия и орждия. Въ пещерите останки отъ с. еленъ почватъ да се срещатъ главно къмъ срѣдата на дилувиалната епоха, а една всеобща употреба на неговите кости и рога, за направа на орждия се установява къмъ края на дилувиума — въ Солютренската (Solutréen) и мадаленска (Magdalénien) епоха. Презъ това време костената индустрия достига пълненъ разцветъ, развивайки се за сметка на кременната. До каква степенъ е била тѣсна връската между палеолитния човекъ и с. еленъ ни говорятъ намерените въ пещерите многобройни гравюри, рисунки и скулптури, представлящи това животно.

Първиятъ музикаленъ инструментъ употребяванъ отъ човекъ преди повече отъ 20 хилядолѣтия е свързанъ също съ името на северния еленъ: това е т. н. „еленова пищалка“ (Renntiefefe) която е била направена отъ прѣстните кости на с. еленъ

За тази цѣль е потребна една Гдупка само, пробита върху долната (базичната) страна на костта. Тази пищалка по всѣка вѣроятностъ е служила за даване сигнали, съ каквито предисторическиятъ човекъ при разни случаи си е служилъ (при ловъ, за даване тревожни сигнали при нападение и пр.). Подобни сигнални пищалки у насъ сж намерени въ неолитните пластове на нѣкои пещери и селищни могили, обаче направени отъ фалангите (кости на прѣстите) на говедо и обикновения еленъ, понеже северниятъ еленъ презъ неолитната епоха не живѣе вече у насъ.

Мар. Балтаджиевъ.

Да пестимъ полезния дивечъ.

Несъмнено е, че полезния дивечъ, украшение на нашата природа, чезне отъ година на година, намалява до застрашителни размѣри. Ако се пренесемъ въ недалечното минало, когато широки гори и храсталаци покриваха нашата земя, когато обширни ниви и пасища стояха неизорани и буйна трева и търнаци растѣха по тѣхъ — тогава и дивеча намираще скривалище, плодеше се и бѣше въ изобилие. А днесъ голѣма часть отъ горите, особено въ полето, се изсѣкоха или изкорениха; ниви и пасища се изораха, човѣшкия кракъ проникна вредъ, хищни животни където не можеха да намиратъ и унищожаватъ дивеча, сега го намиратъ и унищожаватъ.

Браконери, отъ друга страна, где тайно, где явно, го преследватъ, гонятъ, унищожаватъ, вършатъ своето опустошително дѣйствие върху сжщия.

Несъзнателни ловци, станали такива не отъ любовъ къмъ природата, отъ мисълта за здраво и крепко тѣло, силенъ и бодъръ духъ, чисти морални подбуди, но отъ грубъ животински инстинктъ само за стомашно пренасищане, отъ алчностъ за изтрѣбление на този хубавъ даръ на природата и тѣ преследватъ, биятъ, унищожаватъ безпощадно дивеча. Инстинктите на този типъ ловци наподобяватъ на инстинктите на лисицата или вълка, които не се задоволяватъ да задушатъ една кокошка или една овца, когато влѣзатъ въ курника или коша-

рата, а убиватъ по 10—20 и взематъ само една, колкото имъ е нужна за ядене. Тия ловци на едно излизане биятъ по 3—5 заяка, по 10—15 яребици, по нѣколко сърни, кози и пр. И хранятъ кучета, съседи, приятели съ месо, а частъ отъ него се разваля и хвърля. . .

Има другъ типъ ловци, които сж безъ какво да е занятие, и всѣки день ходятъ по ловъ. Макаръ и да иматъ отъ предиущия день убитъ единъ или повече зайци, като имъ мине пакъ заякъ, два, три. . . не ги пропускатъ, а биятъ. . . И месото на тоя цененъ полезенъ дивечъ е подхвърлено на разхищение. Това сж тѣ нареченитѣ професионални ловци, които подъ булото на ловната организация, като нейни ужъ почтени членове, безпощадно унищожаватъ дивеча. Тѣ грабятъ държавата съ незначителнитѣ си вноски, грабятъ и своитѣ другари — ловци, като имъ отнематъ ловния дѣлъ, лишаватъ и природата отъ нейнитѣ хубости. — полезния дивечъ. Каквито наказателни мѣрки трѣбватъ за браконеритѣ, сжщо такива трѣбватъ и за професионалнитѣ ловци, скрити подъ булото на ловната организация.

Третия типъ — истинскитѣ ловци въ организацията, които сж и болшинство, сж станали такива отъ обичъ къмъ природата, отъ мисълта за тѣлесна и душевна хармония и красота. Тѣ ходятъ по ловъ отъ време на време, биятъ толкова, колкото имъ е нужно. Оставятъ ловъ и за другъ пжтъ оставятъ и за разплодъ. Ако известенъ ловъ оти-

ва къмъ намаление, сами си запретяватъ биенето му. Тѣ се връщатъ по нѣкога и безъ ловъ, но сж довольни отъ чистия въздухъ, опресненъ духъ, душевна наслада и добъръ апетитъ за ядене. Тѣ разумно стопанисватъ дивеча. Всички трѣбва да следватъ тѣхния примеръ.

Ловтъ е спортъ, който прави силенъ по духъ човѣка, облагородява неговитѣ чувства, калява характера му, запознава го съ природата, съ нейнитѣ красоти и величие. Той създава въ ловеца здравъ, силно и стройно тѣло, развива неговитѣ тѣлесни органи и го прави човѣкъ съвършенъ по духъ и тѣло, издържливъ въ физическа и умствена работа.

Всички ловци трѣбва да бждатъ проникнати отъ тия цѣли и поставятъ *потрѣбитѣ на душата по-горе отъ потрѣбитѣ и капризитѣ на стомаха.*

Нека свикнемъ къмъ пестенето на дивеча, къмъ разумното му стопанисване, за да не дочакаме времето, когато по седмици ще ходимъ за заякъ или сърна и не ще можемъ намѣри.

Нуженъ е по-строгъ контролъ надъ дивеча, по строги наказателни мѣрки за браконеритѣ. Нужно е наказание чрезъ изключване отъ организацията на ловцитѣ, които биятъ безпощадно и въ необикновени размѣри полезния дивечъ и докарватъ неговото по-скоро изчезване. Професионалнитѣ ловци, скрити въ организацията, сжщо да се изключватъ отъ нея и снабдятъ съ билетъ направо отъ държавата като заплащатъ за него 5000 лв.

Паулъ Ниедиекъ

Ловъ на биволи и слонове въ о-въ Цейлонъ.

Презъ януарий пристигнахъ въ Коломбо, за да подиря своитѣ ловни приятели, съ които миналата година прекарахъ два мѣсеца въ тая богата съ ловъ земя. Отъ управлението на Коломбо се снабдихъ съ разрѣшение да убия единъ слонъ и два бивола.

Пжтя отъ Коломбо за Велигата, отъ гдѣто почваше лова, върви все по брѣга — високъ и стрѣменъ, а другата страна на пжтя красѣха горички отъ вечно зелени палми, изъ които тукъ тамъ се показваха колибитѣ на сенегалцитѣ. Вечерта стигнахме Велигата. Вѣстята за нашето пристигане скоро се разнесе. Рано сутринта единъ туземецъ ми донесе, че единъ биволъ-бикъ се присъединилъ къмъ селското стадо биволи, наранилъ бика имъ и останалъ съ тѣхъ. Той ме молѣше отъ името на старейшинитѣ на селото да убия бивола за да

се завърне стадото имъ. Туземцитѣ имали разрѣшение да убиятъ тоя биволъ и ако азъ го убиехъ той не ще влезеше въ числото на разрешенитѣ ми Сенегалеца ме поведе къмъ селото, отъ което на 3—4 клм. пасеше стадото.

Дивиятъ биволъ забѣлѣзвайки нашето приближаване, излезе напредъ съ вдигната глава и се спусна къмъ мене. Слезнахъ отъ коня за по-сигуренъ изстрѣлъ и чакахъ приближаването му.

На 150 крачки отъ мене той се спря и като забѣлѣза голѣмата ни група, наново се върна въ стадото.

Доведоха ми единъ оседланъ питоменъ биволъ, съ който трѣбваше да наближа дивия и се отправихъ къмъ стадото. Наближихъ го на 60 крачки, но той беше между питомнитѣ, та нѣмахъ възможность да му стрѣлямъ.

Здрачи се, и азъ напустнахъ тоя ловъ.

На сутринта, вмѣсто да продължа преследването на бивола, азъ се отправихъ по слѣдитъ на стадо слонове, които моя носачъ Усавъ намѣрилъ. Скоро открихме прѣснитъ слѣди на единъ грамаденъ слонъ, който спокойно, не подозирайки опасността, кършеше съ хоботъ си млади клонки и ловко ги подхвърляше въ устата си. За голѣмо съжаление, той се указа женски. Безъ да ни усѣти, ние се отправихме въ друга посока, гдѣто срѣзнахме изпратения малаецъ, съ извѣстието че бивола е пакъ въ стадото.

Съ своя питоменъ биволъ, азъ наближавахъ стадото. Бивола забѣлѣза новия пришелецъ и преди да се спустне върху ми, крушума го повали. Туземцитъ научиха за убиването му и цѣлото село излѣзе да ни посрѣщне. Вечерта, като награда, бѣха ми поднесени рогата и езика на бивола.

Неколкото дена непрекъснато пжтуване не ми позволи да продължа дневника си.

На 7 февруарий моитъ ловци забѣлѣзаха следи отъ слонъ, но слѣдъ нѣколко километри слѣдене се оказа, че той се е прѣсѣдинилъ къмъ стадо слонове, които имаха съвършено противоположно направление на моя пжть, затова трѣбваше да се оставя отъ преследването имъ.

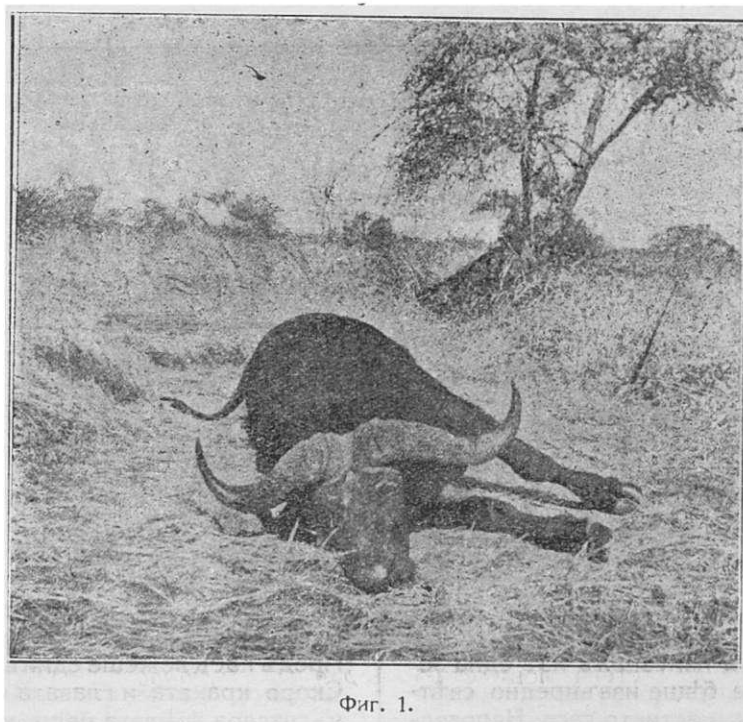
Какво съвпадение!

Като че ли презъ тази годишния ми ловъ азъ трѣбваше да убивамъ само биволи-самци, присѣдинили се къмъ питомни стада. Въ селото Палента Пана трѣбваше да гоня пакъ такъвъ биволъ, и понеже туземцитъ нѣмаха разрѣшение да го убиятъ, трѣбваше да жертвувамъ едно отъ позволителнитъ си. Скрытъ между питомнитъ дълго се мжчихъ да му стрелямъ.

Гърбътъ му се подаваше едва десетина см. надъ другитъ. Извардихъ моментъ, когато задъ него остана праздно и добре изцѣлил се въ кръста, му стреляхъ. Стадото хук-

на въ бѣгъ, а той прострѣлянъ въ грѣбнака остана на мѣсто-

Не съжалявамъ за изгубеното време. Рогата му се указаха великолепно, единственни по красотата и голѣмина въ колекцията ми. (фиг. 1):

Фиг. 1.

то поле на бинокъла забѣлѣзахъ друго, което погълна всичкото ми внимание. Единъ грамаденъ слонъ се появи на хоризонта. Слѣдъ едно часово избикаляне, като внимавахъ да съмъ срѣщу вѣтъра, азъ наближихъ дебелокожения гигантъ. Той бѣ навлѣзълъ въ гора и така застаналъ, че бѣ неудобно да му се стрѣля въ главата. Вѣтъра, който идеше отъ къмъ морето, не позволяваше да променя позицията си, затова решихъ да стрелямъ съ 10 милиметровата си пушка, съ куршумъ съ металната обвивка въ плещката му.

Когато барутния пушекъ се разнесе и ехото отъ гърмежа заглъхна, чухъ бѣгащото животно. Следователно, не бѣхъ уличилъ сърдцето на все пакъ куршума трѣбва да е попадналъ въ дробоветъ. За да дамъ време да изтече повече кръвъ, азъ оставихъ слона и отидохъ по следитъ на биволитъ. Между тѣхъ не видѣхъ нѣкой заслужаващъ куршума ми екземпляръ и ги оставихъ на мира.

Фиг. 2.

Върнахме се по следитъ на слона, но едва намѣрихме кървави дири; куршума изглежда бѣ попадналъ на нѣкое ребро и

не е могъл да постигне цѣлата си. Въ това време, до като вървѣхме по диритѣ на слона, стадото биволи подпласено отъ нѣщо съ голѣмъ шумъ бѣгаше къмъ насъ. Едва успѣхме да се отстранимъ отъ пжтеката и на 20 крачки отъ насъ като фурия минаха биволитѣ.

Сутринта на 13 февруарий, азъ имахъ възможността цѣли два часа да наблюдавамъ слонове.

Единъ отъ тѣхъ се отдѣли отъ стадото и полускритъ въ храститѣ, продължаваше да кжса клонки. Главата му бѣ забулена отъ клонетѣ. По едно време: той излезна измежду клонетѣ, но въ момента, когато се готвехъ да стрелямъ той новири хоботъ знакъ — че е разбралъ приближаваща опасност и наново се скривъ храсталацитѣ ф.2. Вечерта късно дойдоха овчари, които ми съобщиха, че току що единъ слонъ излезналъ изъ една зеленчукоха градина; понеже бѣше извънредно свѣтло, решихъ да си опитамъ щастieto сега. Напраздно! До като вие отидохме, той изчезналъ.

20 Февруарий. Днесъ за пръвъ пжтъ азъ ви-

дѣхъ въ Цейлонъ леопардъ, стреляхъ му и не-улучихъ.

На 22 Февруарий, следъ усиленъ ходъ, наближихме Керинда, отдѣто ми изпратиха съобщение, че забелѣзали слонове. До като настанятъ багажа и наредятъ бивака, азъ отидохъ съ Усакъ да опитамъ щастieto си. Следъ дълго ходене, ние

видѣхме едно стадо отъ осемъ грамадни животни отъ които четири се бѣха отдѣлили на страна Единъ отъ тѣхъ бѣше изложилъ главата си, тъй-мо за удаченъ ударъ; безъ да мисля много, че уплашени другите ще ни нападнатъ азъ стреляхъ, като се мѣрихъ въ главата, задъ ухото, сигуренъ, че тоя пжтъ ще сполуча.

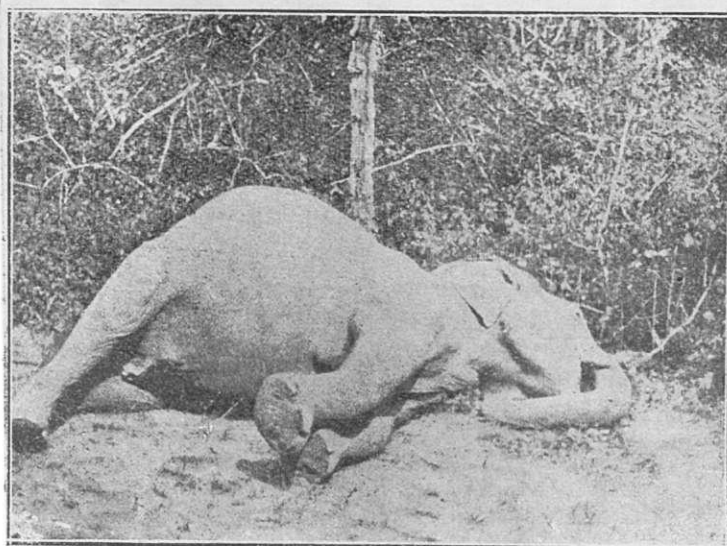
Резултата не можеже да се узнае веднага.

Храститѣ уживѣха. Въ всички направления се чупеха и тѣпчеха клоне.

Предъ насъ лежеше единъ срѣдно голѣмъ слонъ ф.3. Скоро краката и главата бѣха отрѣзани и отнесени въ лагера. Цѣлата нощъ моите сенегалци ликуваха.

Краката на слона, това е най-голѣмото у тѣхъ лакомство.

T. du M.

Фиг. 3.

Торосъ

„СРЕЩУ НОВА ГОДИНА...“

(разказъ)

Три дни вече снѣгъ сипе. Земята е покрита съ дълбока снежна покривка. Слабитѣ клоне на дърветата подъ тѣжестята на снегътъ, се трошатъ съ трѣсъкъ...

Ветеринарниятъ лекаръ казалъ: „Конятъ десетъ дни да се не впрѣга, иначе раната на кракътъ не ще заздравѣе, и лошо ще бжде...“

А то: единъ конь — едничка надежда и препитание на семейството.

Иото е каруцаръ; какъ и какъ съ превозъ на дърва и вѣглища изъ града, или отъ гарата до складоветѣ, не е останалъ гладенъ — искарва все по нѣщо, макаръ че живота да е тѣй скѣпъ...

День за день. Но сега презъ зимата по-мъчно се намира работа, а въ лошо време — никакъ.

Утре е Нова година.

Стои той предъ прозореца, гледа навънъ: снѣгътъ сипе ли сипе... Празници приближаватъ, а нему сърдцето, се свива, като се вглежда

въ лошо облечения си едничъкъ синь — дете отъ II-ро отделение. Конятъ привѣршва малката купчинка сѣно, а жена му... тя отъ какъ се зазими, изъ града не е излизала — нѣма горня дреха. Слава Богу, кжщица си има, макаръ и съвсемъ край града — отпустнато му е мѣсто, като на бездомникъ, има две стаички и навесъ — оборъ за конятъ. Защо му е по-вече!...

Стопанката му е разбрана жена, малко слаба, „анемичан“ казалъ нѣкога докторътъ; а той съ своя разумъ разбира: цѣлата кжщна работа я изморява, а храната... е, че не сж врѣмена всѣки денъ да се дояжда: месо се вниса срещу заговѣзни. Отъ залъкъ се пести — за коня храна да има, и за малкия обуца, тетрадки и моливъ...

И дървата трѣбва да се пестятъ — зиматъ настѣпи.

Малкия се радва, че сж разпустнати за ваканция и че приближава Нова година. Майката присед-

нала край печката изкърпва чорапи, навѣла глава надъ иглата, а русокосия синь, съ ясно глжбви-тѣ очи, разиграва пѣргавата котка, вързалъ парцалена топка на връвъ... Предъ вратата вѣнъ скимти ловджийско куче — зайчаръ, дращейки отъ време на време на прагѣтъ, готово да се промъкне въ топлата стая, при първо отваряне вратата.

Иото е ловецъ, по душа и сърце ловецъ, но ходи по ловъ само въ най-свободното си време: или пѣкъ когато ловци го спазаряватъ да ги превезе на далеченъ ловъ. Въ такива дни той е извънредно доволенъ — не занемарява занаята; коня се напасва добре, а и другаритѣ ловци сж щедри... похапва и пийва край тѣхъ.

Пушката и патрондаша, окачени надъ ода-рѣтъ, сж му най-милитѣ, следъ жена, дете и конь. Въ свободното си време той я почистя и тя свѣти отвѣнъ и отвѣтре.

— Жена, днесъ ми е нѣкакъ тежко... Ще отида изъ лозята, може би зайкъ ще ударя — топло е кога вали...

Тя мълчаливо кимна съ глава. Тя разбираше неговата мжка...

Малкия скочи: „Татко, и азъ... ти много пж-ти си казвалъ, кога нѣма училище ще ме водишъ на ловъ. Ето ме!“... И той гледаше съ широко отворени очи, боейки се да не му се откаже.

Майката не позволяваше. Иото се двоумѣше.

— Ще измокри крака, ще закашли, малко ли ни е съ боленъ конь... та и той... па и утре е нова година -- кжде?...

„Хайде де, да привиква, азъ не ще отида далечъ, ей тамъ, горе ще прехвърля рида...“

Малкия се обу и майката го обви въ полу-скжсано шалче. Той надѣна праздната башина чан-та и подскочаше отъ радостъ. Предъ бащата да е готовъ, той изхвъркна изъ вратата. Кучето подуши ловната чанта и започна съ радостенъ лай да се хвърля върху него, правяйки кржгове изъ дворѣтъ. Нетърпението на куче и дете бѣха еднакви.

Майката ги изпрати до пжтната врата, мърмо-рейки все още недоволна, като подаде парче хлѣбъ, което малкия сложи въ чантата.

— Усетишъ ли краката си студени, не спи-рай на едно мѣсто и рано се завръщайте... Изви-ка тя подиръ тѣхъ и клопна вратата. Кучето лае-ше, скачайки предъ ловцитѣ — баща и синь.

Бузитѣ на детето пламнаха като божуръ отъ удоволствие, и то сърдчено пореше рохкавия снѣгъ, затрупалъ всички пжтеки. Бащата се любуваше на здраванака синь — неговата гордостъ.

Шарю крачеше затжвайки, като се перчеше, и като че искаше да каже: „Отъ подъ земята ще намѣря заякъ... ще намѣря...“

Минаха полето край градѣтъ и презъ малка вратичка, подкрепена съ бодливъ тель, се отзова-ха въ лозята. Кучето прескочи окопа и се изгуби. Иото сложи въ пушката патрони за зайци и въз-буденъ, бѣше готовъ.

Той пореше снѣгѣтъ — мжчно се вървеше, защото прѣстѣта изъ лозята отдолу бѣ мека, поч-вата неравномѣрна.

Малкия го следѣше по направената пжтека, но не се оплакваше, макаръ и почувствувалъ, че все така ако върви, не ще бжде леко.... Извървѣха близо два километра и не се зачу никакъвъ лай. Шарю нѣколко пжти се мѣрна предъ тѣхъ, мър-дайки опашка. Той не бѣ виновенъ, че не е диг-дналъ ловъ: малко ли ловци шарятъ изъ лозята,

не е останалъ ловъ тѣй близо край града.... Така е.

Неусѣтно тѣ се отзоваха на край ридѣтъ, гдѣто се привършваха лозята.

Отъ другата страна се открии долъ и започ-наха горитѣ чакъ до съседнитѣ села. Едно изку-шение за ловеца. Той погледна сина си, и на въ-проса, дали малкия се чувства уморенъ, получи една усмивка съ кимване на глава...

И се рѣши.

Подсвирна на кучето и трѣгнаха надолу.

— Слушай, въ дола има една кошара за ов-це. Тамъ сега нѣма никой, ще ти наклада огънь, а азъ ще пообиколя изъ гората, дано ударя нѣщо. Нали не се боишъ? Азъ ще съмъ на 200 — 300 крачки отъ тебъ...

— „Ба!“ каза малкия, искайки да се покаже сърдитъ. Шарю отърча преди тѣхъ.

Долу, кжде то се присрещнаха два дола, отъ двѣ малки рѣки, голѣмитѣ брѣстове отрупани съ срѣгъ, изглеждаха като грамадни бѣли облаци. Край тѣхъ до една каменна кариера, съ много на-трупани камъни, се гушеше кошарата: дворче, об-градено съ платъ — трѣне и единъ полугаръ съ кржгълъ навѣсъ отъ шума — за пладнуване лѣт-но врѣме на овцетѣ...

Тѣ прескочиха трѣнето и подъ навѣса баша-та накладе огънь. Поржча на малкия да го подѣр-жа, като троши отъ сухитѣ храсти; навлѣзе въ гората и се изгуби изъ гжстакитѣ.

Кучето дигна нѣкакъвъ дивечъ и съ непре-кжснатъ лай го преследваше.

На малкия се искаше да подвикине на баша си... и да се затича подиръ Шарю да види що гони той и какъ неговия татко ще убие заяка...

Лаятъ на кучето се изгуби изъ пространната гора. Малкия начупи отъ навѣса сухи дърва и ги натрупа върхъ огъня. Тѣ пламнаха и детето се любуваше на голѣмия огънь.

Отъ кѣмъ втория долъ на стотина крачки се показаха две голѣми овчарски кучета. Приближи-ха кошарата и приклѣкнаха на 30 — 40 крачки върху снѣга, вѣнъ отъ трѣнливата ограда. Той се побоя отъ тия овчарски кучета: той знаеше, че тѣ биватъ много зли, челъ бѣ въ читанката си, че почти разкжсватъ вѣлцитѣ... Толкова сж зли!

Направи топка отъ снѣгъ и я захвърли кѣмъ едното куче... но то не мръдна; другото се тър-каляше по грѣбъ изъ снѣга, тѣй както Шарю прави, когато е ситъ и разположенъ за игра... Малкия знаеше, че тия зли кучета ще се боятъ да прескочатъ трѣнето като виждатъ накладения огънь. Едното куче избауца съ дигната нагоре гла-ва... но тѣй нѣкакъ остро, пискливо... като че виеше за изгубеното си стадо овце. Сжщото напра-ви и другото... На малкия се искаше да отиде и потърси изъ гората баша си... но се побоя отъ тия кучета, които на нѣколко пжти приближаваха плета, но кой знае защо, не се рѣшиха да го пре-скочатъ... Той очакваше да се яви овчарятъ съ стадото си... ще му подвикине, ще го помоли да ги пропжди, даже самъ ще дойде край огъня... И той трупаше постоянно дърва. Огънятъ прашеше.

Нѣкакво животно, на крачки 50, по-малко отъ котка, сиво съ котешка глава, съ бѣла ивица подъ шията, му се мѣрна на снѣгѣтъ, изкочило изъ го-лѣмия купъ камъни — изъ кариерата. То стжпва-ше предпазливо изъ рохкавия снѣгъ, като се озѣ-рташе страховливо. Изгуби се изъ камжнитѣ, за да се яви наново до голѣмия брѣстъ, клонитѣ на ко-

гото натежели опираха почти до земята. И тамъ нѣкъжде се изгуби.

II.

Иото се бѣ доста отдалечилъ. Кучето гонеше упорито нѣкакъвъ дивечъ и се увлече следъ него. Мѣстността бѣше вълнообразна съ тукъ-тамъ изсечени парцели. Изкачилъ на единъ ридъ, предъ Иото се очерта цѣлия долъ и околностъ.

Кошарата се очертиваше като кръгъ въ джното. Снегътъ бѣ престаналъ да вали и всичко, като на дланъ бѣ изложено предъ очитѣ му. Синкавъ димъ излизаше изъ кошарата — момчето е тамъ, но дали не се лъже. . . не сж ли това два вълка, които обикалятъ оградата! . . . Коситѣ му настрѣхнаха. Той потърка очи. . . не, тѣ се движеха. . . Той ясно видѣ какъ приближаватъ плета. . . И ревна съ страшенъ гласъ вѣнъ отъ себе си. . . Нему се искаше да гръмне съ двѣтѣ циви изведнажъ; да вика колкото му гласъ държи. . . Но мисль по бърза отъ свѣтковица сърце му сви: ами ако детето чуе и понечи да дойде при него! . . .

— Боже; опази детето. . . Шарю се мърна край него съгледалъ сжщо вълцитѣ, и той започна да лае дрезгаво и да вие. . .

Нѣмаше време за губене.

— Тука, Шарю! . . . И ловецътъ се затече като безуменъ къмъ дола. . . Здравно словилъ пушката, той пореше гжсталака, който го отдѣляше отъ кошарата. Той не чувствуваше, че трънаци и глолове му препречваха пѣтя — кжсаха дрехитѣ. Гуглата заедно съ каскета бѣха дръпнати отъ главата му. Това той и не забѣлжи. . . Нѣмаше време. . . Предъ очитѣ му бѣха двата голѣми вълка, приближаващи кошарата. . . и детето му въ опасностъ! . . . Сълзи препречваха погледа му. . . И той тичаше безъ пѣтъ — безъ пѣтека. . . — Боже запази го до като пристигна! . . . мѣлвѣха устнитѣ му. Храститѣ прашѣха подъ силния му напоръ. Само за нѣколко мига стигна въ долътъ и видѣ, че новъ облакъ отъ димъ се изви надъ кошарата.

Момчето гласеше нови сухи дърва на огъня. Той поиска да извика, да го одързости, но гласа му отказа,

Вълцитѣ, едри, съ червеникави бразди, като пантери, надничаха презъ низката ограда. Не можеше да стреля, защото съчмитѣ ще ударятъ вжтрѣ въ кошарата, а той не виждаше детето си.

Направи малкъ кръгъ и се яви откъмъ карьерата. Кучето му залая, като се вплиташе отъ страхъ въ краката му. . .

— Тотка, живъ ли си сине! . . . И два вистрела огласиха околността. . . Вълцитѣ настрѣхнаха и отскочиха изненадани, отъ плета. Детето се показа изъ пушкѣтъ като изъ облакъ. . .

Той бързо напѣлни пушката и даде още два вистрела по бѣгащитѣ звѣрове. Прехвърли плета и се отзова при синъ си, лудъ отъ радостъ.

Слови между ржце русата главица и го зацѣлува като бесень. . .

— Тотка, сине. . . Защо те оставихъ самъ! . . . И сълзи ручеха изъ двѣтѣ му очи. . . сълзи отъ радостъ.

— Татко бе, где ти каскета. . . уби ли заякъ бе? ! го притрупуваше то съ въпроси. А той още не вѣрваше, че детето му е живо, и го пипаше по глава и рамене. . . Отъ челото му излизаше облакъ пара. — Стой тукъ, не мърдай! почти изкрѣска и прескочи наново плета отъ къмъ мѣстото, гдѣто

бѣха двата голѣми звѣра. Вълцитѣ едва се виждаха, бѣгайки изъ съседния долъ къмъ далечна гора. . . Той си отдѣхна. Капки червена кръвъ бѣше оросила стѣпкитѣ на единия вълкъ — той бѣ раненъ, слабо раненъ. Иото знаеше че съчмитѣ му сж ситни — заешки, и остана изненаданъ, че го е ранилъ.

И се завърна при момчето си.

Сега едва почувствува студъ. И цѣлъ се разтрепери, трѣпки следъ силна възбуда. . .

— Татко бе, тия псета искаха да прескочатъ плета и се пребератъ тукъ край огънѣтъ. . . Ами где имъ овчаря?

Малкия се разприказва високо, а ловеца съ жаденъ погледъ, при съвсемъ други мисли. . . го изпиваше съ очи.

— Татко бе, отъ камънитѣ излезе една котка и се скрѣй ей таткъ подъ онова дърво. И детето посочи съ ржка къмъ брѣста.

— Нѣма тука котки, хайде увий се да тръгваме. Малкия се оскърби. — Видѣхъ я азъ. . . съ бѣличко по гушата. . . ей толкова голѣма бѣше тя и той разпери ржце за да посочи дължината на звѣрчето.

— Да отидемъ, да видимъ, като казвашъ. Шарьо, прилегналъ край огънѣтъ, стана неохотно, протягайки грѣбнакъ и ги последва.

И още при първитѣ стѣпки задъ оградата кучето изпищѣ, като на току-що дигнатъ отъ леглото дивечъ. . .

Ловецътъ се стресна и приготи. Нѣкакво дълго, сивичко звѣрче скочи отъ дървото на земята и снѣгъ се изсипа отъ низкия клонъ.

Зачу се вистрелъ и нѣщо изпищѣ като голѣмъ плѣхъ, попадналъ въ клюса. Иото се затече и подигна изъ снѣга една чудно хубава бѣлка. . .

Той наново целуна малкия по челото и се прекръсти. . .

— Имало Господъ и за ловеца!

Днешния день, не е като всѣки день. . . И не можеше да се нарадва на хубавата бѣлка, пѣкъ и знаеше нейната цена. Той държеше цѣла шепа пари, — най-малко 2000 лева ще му предложи първия срещнатъ търговецъ.

Напѣлни наново пушката, олови момчето за ржка; подвижна на кучето и трѣгна къмъ града изъ най-кжсия пѣтъ.

Малкия се много зарадва, кога научи че звѣрчето струвало много пари, много. . . хиляди левове, и че не си струва труда да кара татко си да се връща за вѣхтия изгубенъ каскетъ. . . а гуглата, та тя бѣ вѣхта — дрипава, ще си купи нова, съвсемъ нова и по-хубава. . .

Баща и синъ крачеха ободрени къмъ града. Ловецътъ се обръщаше на често нанаядъ и оглеждаше цѣлата околностъ. Не отъ страхъ: той здраво държеше пушката си въ ржка, но възможно бѣ вълцитѣ да ги сподирятъ. . .

— Боже мой, Боже мой. . . какъ бихъ се завърналъ. . . въ кжщи. . . Нима щѣхъ да нося въ ловната чанта парчета месо отъ детето си! . . .

Трѣпки го пронизваха при тия мисли. И неволно ускоряваше крачкитѣ.

Малкия чуруликаше нѣщо — изреждаше цѣлъ редъ предмети, които бащата трѣбваше да купи отъ многото пари. . . хилядитѣ. . .

И на кончето ще бжде добре, ще му се купятъ нови лекарства. . . и скоро ще оздравѣе.

Бащата не го чуваше, задълбоченъ въ черни мисли.

— Да, да, сине, всичко ще купимъ, всичко... И той си спомни, че утре е Нова година, и че малкия русокося хубавецъ — преживѣва надежди... а можеше да бже разкъсанъ на парчета отъ грознитѣ хищници!..

Градътъ се мерна предъ тѣхъ: тръгнаха по отжпкани пжтеки. Ловецътъ си отдѣхна и хвърли последенъ погледъ назадъ...

* * *

Следъ единъ часъ Ловецъ и синъ се прибраха, следъ като се отбиха въ единъ магазинъ за кожи. Бѣлката бѣ продадена за 2300 лева, три стотици повече отколкото се предполагаше. И притрупани съ покупки, се промъкнаха презъ портата.

Иото съ новъ каскетъ, а чантата натѣпкана

съ много-лакомства; Тотко съ купъ играчки, овити въ пакетчета, а Шарю съ новъ коженъ герданъ на врата, осеянъ съ свѣтли пулове...

Майката плѣсна ржце изненадана... но нищо не научи. Не бѣше за разказване.

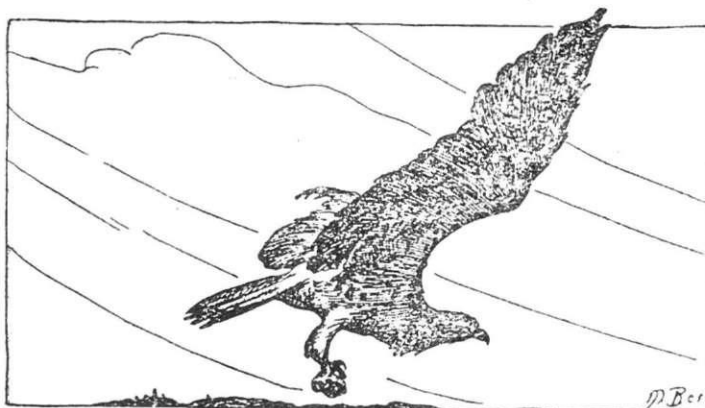
— Ще стане ли ловецъ отъ малкия... що? Запита тя вглеждайки се въ тѣжното лице на ловеца.

Да, да, щѣше... да, ще стане... непременно ще стане добъръ ловецъ... като на сънь проговори той.

— Нали бѣ, татко, ти ще ме водишъ всѣкога на ловъ?..

Ловецътъ нищо не отговори.

Плевенъ, 1925 г.

ИЗЪ ГОРСКА БЪЛГАРИЯ*)

Безъ гори — нѣма дивечъ!

Гори ще има, когато всѣки гражданинъ започне да вижда въ горското богатство общественъ имотъ.

Българи, пазете горитѣ — източникъ на здраве, богатство и наслада!

Ловци — станете апостоли на идеята за добре запазени, добре отгледани и гъмжащи отъ дивечъ гори!

Горски прегледъ, кн. 10, година 1925, публикува статия отъ Инженеръ лесовѣда В. Стояновъ, подъ надсловъ: „По поводъ залесяванията“.

Автора констатира съ отрада, че въ България се постави на животъ едно отъ най-полезнитѣ мѣроприятия — онова за залесяване и затвърдяване на почвитѣ по стрѣмнитѣ склонове на нашитѣ планини, за възобновяване на пространнитѣ голини и пожарищни райони, намиращи се повсемѣстно изъ горитѣ на цѣлата страна.

Идеята за залесяването вече е станала плътъ и кръвъ на много просвѣтени българи, а особно тя вече е внедрена въ душитѣ на учащата ни младежъ. Но автора справедливо иска тя да обеме духоветѣ на гражданитѣ и отъ други корпорации и организации, за които целостната и горизобилна природа крие източници на блага и наслади.

Ние смѣтаме, че въ редицата на тия сдружения, по сжщество, трѣбва да застане многобройната организация на българскитѣ ловци, които вече ясно сж съзчали, че безъ гори, нѣма дивечъ, нѣма ловъ, нѣма и ловци! Макарь и нова у насъ, идеята за пълно и иятимно сътрудничество между ловеца и лесовѣда въ областта на горското и ловното дѣло, тя е намерила широко гостоприемство въ всички водачи на българската ловна организация. Настѣпватъ, близко сж, днитѣ на залесяването. Ние смѣтаме, че време е вече, управитѣ на нашата ловна организация да се замислятъ за изпълнение по единъ реаленъ начинъ своитѣ длѣжности къмъ българскитѣ гори — благодатния източникъ на тѣхния спортъ.

Българскитѣ ловци не трѣбва да останатъ пасивни зрители въ предстоящия празникъ на залесяването, напротивъ тѣмъ се пада най-важния дѣлъ въ доброто пропагандиране идеитѣ на това празненство и въ реалнитѣ резултати отъ него. Ние очакваме специална брошура за случая, издание на организацията на ловцитѣ: нека стотини и хиляди

*) Въ този отдѣлъ „Ловна просвѣта“ ще държи въ течение своитѣ читатели за по-важнитѣ събития изъ областта на горското дѣло въ България, както и ще помѣства статии въ духътъ на девизътъ поставенъ подъ заглавието.

позиви се пръснат и до най-скритите балкански колиби съ зовъ: българи пазете горите. българи залесявайте! Нека въ деня на празника, българският ловец да остави своята пушка, да вземе лопата въ ръка, да се прекръсти и съ мъжка сила да внедри въ майката земя фиданките на бъдещия лѣсъ! Тая велика културна работа на българските ловци ще бъде достойно преценена от всички и нашата организация ще порастне стократно въ очите на обществото.

Лъвци, мислете че иде празника на залесяването и нека той Ви завари готови за плодовитата работа. Българските лесовъжди сж на ваше разположение за указание и съвети — това ясно личи от статията на г. Стоянова, защото помнете, че само една системна и научно обоснована работа по залесяването ще даде своите резултати.

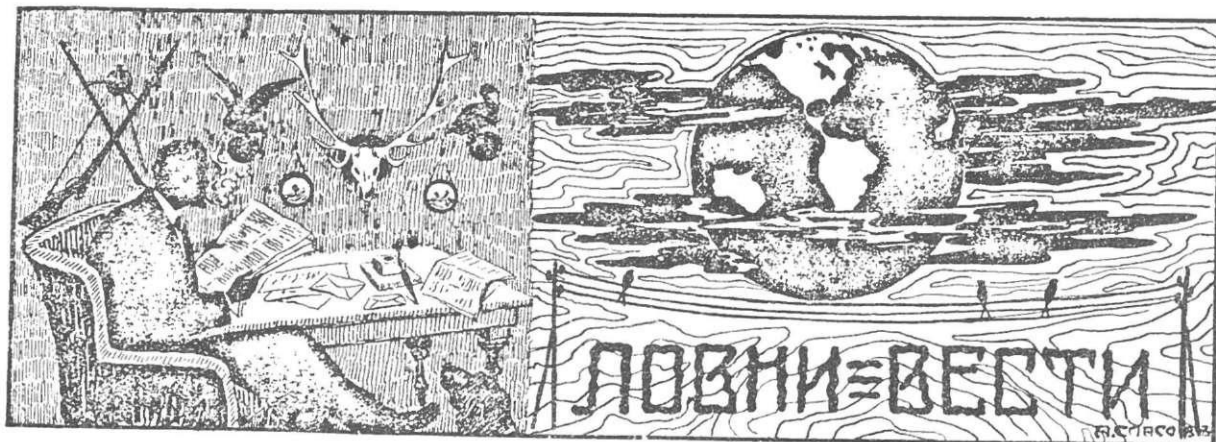
П. Чорбаджиев — Връдни за горите въ България насѣкоми. Джбова листовавичка (*Tortrix viridanall*) Пепеудката се отличава съ хубавъ свѣтлозеленъ цвѣтъ на предните крилѣ и сивъ цвѣтъ на задните крилѣ и коремчето. Разперена достига 21 — 24 мм. Гжсеницата ѝ нападатъ най първо цвѣтните пъпки на джбѣтъ, после младите листа по лѣтораслите и най сетне старите листа. Завиватъ се въ какавиди презъ май и юний. Правятъ голѣми опустошения въ джбовите гори. Ефикасни срѣдства за борба не съществуватъ. Като предохранителни срѣдства се препоръчва покровителствуването на полезните птици, каквито сж синигерите, скорците и пр.

По сведенията на ветеринарния лѣкаръ Д-ръ, Тюлевъ, пролѣтно време по добитѣка, който се пушка на паша въ младите джбови гори изъ Генишъ Ада, се появява остро разстройство на пищеварителната система, което тѣй, по направени отъ него проучвания, отдава на поглнатите гжсеници, които презъ тоя сезонъ изобилстватъ въ джбовите гори. Често тия разстройства се последватъ отъ смъртъ. Въ случая не се ли касае именно за гжсеницата на джбовата листовавичка — ние очакваме да ни отговори г. Чорбаджиевъ. Въроятно е и едрия дивечъ — сърни и елени, да страдатъ отъ тая гжсеница.

— Презъ настоящата година въ нашите горски разсадници сж произведени 36,549,108 разни фиданки за залесяване, срещу 11,280,700 презъ миналата година.

— Загубите отъ произлезлия презъ тая година пожаръ въ рило-монастирските гори се изчисляватъ на 17,774,746.40 лв., при едно опожарено пространство отъ 1659.05 декара. Тия цифри сж достатъчни да покажатъ какви грамадни щети се причиняватъ на народната икономка, често отъ нехайностъ и невнимание, често отъ престъпенъ egoизъмъ. Да благодаримъ на добрия български Богъ, че падналъ дъждъ, благодарение на който пожара се потушилъ.

— Любознатениятъ ловецъ, който иска да обогати своята култура като такъвъ, нека чете редовно списанието „Горски Прегледъ“ — органъ на дружеството на български лесовъжди.

Редакцията честити на читателите на „Ловна просвета“ новата 1926 година и пожелава на всички радостно да я посрещнатъ. Дано донесе благополучие за тяхъ, за родната фауна и за България.

Обръщаме вниманието на читателите върху хубавия разказъ на нашия редакторъ Торосъ (Янко Димитровъ) — „Срещу Нова година“. Съ тази своя работа любимия на ловния свѣтъ въ България, плодовитъ писателъ Торосъ, туря началото на чисто художествения разказъ, незащепенъ отъ никого до сега въ ловната ни книжнина. Ние отъ сърдце пожелаваме на нашия другаръ успѣхъ въ тази нова насока на своя безпоренъ талантъ, както и неговия новъ разказъ да послужи за примеръ на ония ловци, които бороватъ съ перото. Крайни прекрасни сюжети представлява отъ себе си живота на ловеца!

Единъ вълкъ въ първите дни на октомврий т. г. е разкъсалъ и умъртвилъ на веднажъ 15 овци

въ землището на село Гебешъ (Варненско). (Съобщава Г. Т.) Сжщо така и въ землището на село Гюнѣ-аласж — Варненско въ една ношъ сж разкъсани отъ вълци 10 овце.

Водна жаба, похитителка на синигерче. Единъ ловецъ разправя следния случай: „Въ единъ виръ забелѣзахъ, че една жаба бѣ захапала малко (току що захванало да подхвърча) синигерче и го влечеше отъ брѣгѣтъ къмъ дъното на вирѣтъ. Малкото птиченце употребяваше голѣми усилия да се освободи. Азъ се намѣсихъ въ тая борба и успѣхъ да освободя птиченцето, което бѣ замаято и дълго време не можеше да се помръдне.“

Въ Видинско сж се появили глутници вълци. Нападнати сж до сега нѣколко кошари съ овце. Завчера една глутница е нападнала група селяни по пътя отъ с. Гърци за Смърданъ (в. Миръ-бр. 7643)

Нѣщо за храната на яребицитѣ. На 10 декемврий т. г. имахъ случай да разгледамъ стомаха на убита полска яребица. Отъ 5 дни вали непрекъснатъ снѣгъ. Снѣжната покривка този день достигаше около 40 см. Стомахътъ на яребицата бѣ средно напълненъ изключително съ върховетѣ на житни листа. Съобщава М. Ж. — Варна.

Водна костенурка похитителка на убита гургулица. Единъ нашъ ловецъ убива хвърчаща гургулица, която пада въ близката голѣма локва. До като ловеца избякала голѣмия насипъ, за да се приближи до мѣстото, гдето паднала гургулицата, последната била уловена отъ една водна костенурка, която вече успѣла да откъсне частъ отъ главата съ шията и да я изяде. Щомъ видяла приближаването на ловеца, костенурката захваща жертвата и почва да я тегли къмъ вътрешността на локвата.

Интересна борба съ глиганъ. Въ землището на село Дишпудакъ (Варненско) ловецъ стреля на единъ голѣмъ глиганъ, ранява го. Глигана озверенъ се нахвърля върху ловеца. Последния змахва и го удря съ пушката, която се счупва на две. Глигана продължава своята атака. Ловеца успѣва да възседне глигана и да го прободетъ съ своя ножъ въ тилътъ, което причинило бързата смъртъ на разяреното животно.

(Съобщено отъ председателя на Варненската Окръжна Постоянна Комисия).

Излезе брой 1 и 2 на списание „Ловецъ“. Ние поздравяваме редакцията на списанието съ очебийнитѣ подобрения, които сж внесени въ двадесетъ и шестъ годишнината на списанието. Материяла е разнообразенъ и добре избранъ. Между статиитѣ отъ чисто научно естество, представляватъ особенъ интересъ тия на А. Петровъ — „Лещарка“, на Пенчо Дренски — „Какъ хората се научили да развъждатъ рибата“ и на К. Т. Кузевъ — „Живота на кукувицата“. Статията на стария ратникъ, почтения Д. Кацаровъ — „Въ закрила на мечката“, заслужава голѣми симпатии.

По забраната на известни райони за ловъ. Въ бр. 1—2 на сп. „Ловецъ“ сж обявени нѣколко заповѣди за забрана на ловъ въ известни райони само за една година. Смѣтаме, че практически ре-

зултати отъ такава кратковременна забрана на дивеча въ даденъ районъ не могатъ се получи.

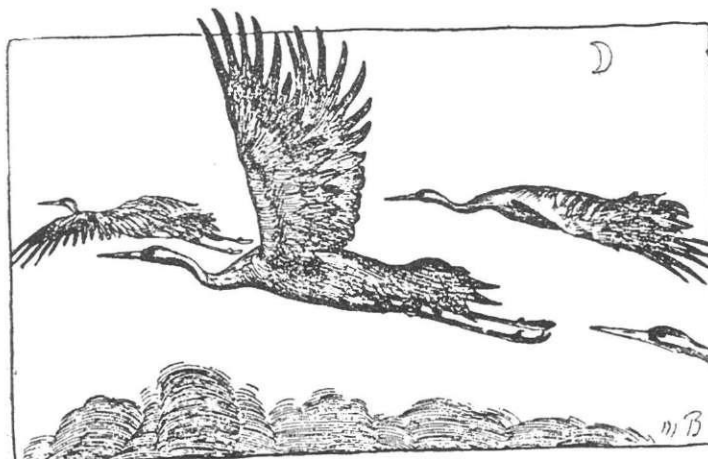
Борба съ глиганъ. Вчера на 4 того предъ село Дервентъ отъ пхтующи селяни билъ забелѣзанъ единъ глиганъ. Явилитѣ се тогава селяни били гонени отъ тая свиня. Сжщитѣ веднага съобщили на ловцитѣ въ с. Аджемлеръ, които тръгнали по диритѣ и успѣли да я откриятъ. Гоненето продължило 5 часа. Глигана въ бѣгството си презъ сечището среща Недѣлко Маликовъ и се почва борба, която траяла половинъ часъ; бай Недѣлко наистина успѣва да се качи върху глигана, държейки го за ушитѣ, но бива сваленъ и рѣсеченъ отъ глигана на нѣколко мѣста. Въ безсъзнание Маликовъ бива отнесенъ въ тукашната болница.

Презъ време на борбата, находящитѣ се наоколо дървари, изплашени избѣгали.

Впоследствие пристигатъ ловцитѣ и сполучили да убиятъ глигана. Когато го разпрази, намерили 2 рждясали куршума, а е билъ ударенъ съ 4. Глигана е тежалъ 179 кгр. (В. „Варненска поща“).

Пазара на дивечовитѣ кожи въ Варна. Има усилено търсене на заешки кожи. Въ селата прекуповачи даватъ за редовна стока 50—60 лева на чифта. Въ Варна чифта достига до 60 лева. Търсение на лисичи кожи нѣма и цената имъ е доста низка.

Блатния дивечъ въ Варненския ловенъ районъ презъ настоящата зима. Противно на миналата зима, чувствува се голѣма оскъдица отъ прелѣтенъ блатенъ дивечъ. До срѣдата на м. декемврий обширнитѣ сладководни басейни около Варна: голѣмото и малко Девненски езера, както и Синделското блато, сж досущъ пусти отъ къмъ дивипатици. Дивитѣ гжски прелѣтяха съ първия снѣгъ безъ да се спиратъ. На много мѣста паднаха дропли. Убити сж отъ варненски ловци нѣколко парчета, а единъ щастливецъ за единъ день е ударилъ три парчета. Липса на блатенъ дивечъ въ воднитѣ басейни около Варна презъ тоя сезонъ е необяснимо, освенъ съ особнитѣ климатически условия, които представлява настоящата зима — голѣмитѣ бури, които върлуватъ по брѣговетѣ на Черно море и които бури пропъждатъ блатнитѣ птици къмъ тихи мѣста. По сведения отъ Русе Дунавътъ — особно къмъ Ромжния — гъмжелъ отъ блатни птици.

До редакционния комитетъ на „Ловна просвѣта“.

Има поговорка, че добрия день се познава отъ сутринята и колкото тя е вѣрна, вѣрно е и, че всѣко правило може да има изключение. За това именно азъ се въздържахъ до сега съ мнението си за новото ловно свѣтило. Но предъ менъ е вече петия брой на списанието и азъ съмъ възхитенъ отъ подобрения материалъ и отъ начина на излагането му.

Списанието „Ловна просвѣта“ изглежда, че справедливо ще носи названата си и то дойде на време да влѣе нова животворяща струя въ душитѣ на истинскитѣ ловци, които гледатъ на лова повече отъ етичната му страна, отъ колкото на материалнитѣ облаги отъ него.

Изглежда, че това списание ще даде пълнѣн просторъ и на свободната мисль, защото по който и да е спортъ само едно списание, по силата на нѣщата, по стѣпалото на нравитѣ у насъ, се явява нѣщо като монополъ, като запазенъ периметръ и не всички, желаючи да допринесатъ нѣщо на дѣлото, биха могли да се изказватъ чрезъ него. И тая му заслуга, между другитѣ, ще е отъ голѣмо значение, защото всѣкому е известно, че само свободната мисль, когато е придружена и съ нейния контролъ ударъ — свободната критика, води къмъ усъвършенствуване.

За 40,000 ловци само едно ловно списание бѣ недостатъчно и не можеше да даде интензивенъ духовенъ животъ. Между тия 40,000 ловци, при нашата най широка демократичностъ, имате отъ професора и академика до говедаря и пждаря, и следователно хора отъ сѣща голѣма стѣлба между единитѣ и другитѣ за културенъ животъ. Съзнавайки това и едва следъ вашето списание В. Л. С., видно отъ броеве 1 и 2 на XXVI-та година на „Ловецъ“, увеличава обема му и нѣка се надяваме, че ще постигне цельта си за това увеличаване.

Списанието „Ловна Просвѣта“ освенъ другитѣ преимущества и застъпениотѣ отдѣли, много сполучливо, като новостъ у насъ, е излѣзло и съ отдѣла „Ловна кухня“. По отношение на нея смело можемъ да кажемъ, че едва 10% отъ ловцитѣ сж просвѣтени. И колко яребици и пждпѣдци сж изядени на обикновена яхния и на колко бекаси и бекасини червата сж хвърлени на коткитѣ?

Но най-голѣмата роля ще изиграе това списание ако, както до сега, така и за въ бъдеще, продължава да отговаря на названието си: *Ловна Просвѣта*! Колко именно тя липсва у насъ? Избояватъ ни 40,000 ловци! но това не е толкова важно, важно е какъвъ процентъ отъ тѣхъ сж просвѣтени ловци и какъвъ „ловци“, които сж станали членове на дружествата само за евтино изстребване на дивеча и търговия съ месото и кожата му. И тукъ именно трѣбва главно да се насочи дейността на всѣко ловно списание и на всѣко ловно дружество.

Пожелавамъ неуморна дейностъ и успѣшна и благотворна последица на „Ловна просвѣта“ въ

ловната просвѣта, поздравлявамъ и съраждамъ най-искренно инициативата на списанието.

На sluка!

Ив. П. Димитровъ,

Почетенъ председателъ на Ловешкото ловно дружество.

Пишатъ ни отъ Габрово, че подалиятъ оставката си председателъ на Ловното дружество, Г. Д-ръ Недевски е получилъ пълно удовлетворение и отново е застаналъ на чело на настоятелството на дейното и образцово Габровско ловно дружество. Съраждаме, както габровскитѣ другари ловци, така и уважавания г. Д-ръ Недевски — нашъ сътрудникъ.

Пакъ отъ Габрово ни пишатъ, че дружеството е отправило писмо до управителния съветъ на Ловната организация, съ което настоява да се действува за по скорешното прокарване „Законопроекта за лова“, и то така, както е представенъ отъ Ловната организация, както и за редовното и своевременното издаване и разпращане на сп. „Ловецъ“, причинитѣ на чието закъсняване редакцията оповести въ излѣзлиятъ вече брой 1—2.

Б. Р. Законопроекта за лова е вече законъ. По-голѣма частъ отъ поправкитѣ искани въ уводната статия на „Ловна просвѣта“, бр. 5, сж направени.

На 19 декемврий Никулденъ, Врачанското ловно дружество „Соколъ“ ще даде своята традиционна ловна вечеринка съ томбола отъ убитъ дивечъ. Пожелаваме успѣхъ на врачанци. Редакцията на списанието е получила покана за вечеринката, за което голѣмо внимание благодари сърдечно, както на г. Величко Кутинчевъ, председателъ на дружеството, така и на другаритѣ ловци отъ Враца.

Разградъ П. Питате, какъкво е влиянието на спиртнитѣ пития за затоплюване човѣшкия организмъ въ студено време и полезно ли е да се пие презъ време на ловътъ, особно змъ?

Отговоръ. Алкохолътъ предизвиква разширение на периферичната (п-върхностна) кръвеносна система, вследствие на което кръвта нахлува къмъ повърхността на тѣлото. Порази тази причина топлоизпускането отъ организмътъ става по-бърже, и следъ временното затопляване, настѣпва изстудяване. Пияниятъ човѣкъ много по-лесно може да се простуди отъ трезвиятъ. Изобщо, отъ гледището на науката, употребата на алкохолъ съ цель за затопляване на тѣлото, е осъждено. Колкото по-малко спиртни пития се употребяватъ презъ време на лова, толкова по-добре. Съ употребление на спиртъ презъ време на ловътъ, се създава излишна работа на и безъ това умореното и усилено работило човѣшко сърдце. Най-добре е съ цель за затопляване презъ време на лова да се употребява чай, вмѣсто ракия, вино, конякъ и пр.

До секретарь-каснеритѣ на ловнитѣ дружества. „Ловна просвѣта“ е изпратена за библио-

текитъ на всички ловни дружества, обаче много малко отъ тѣхъ сж издѣлжали абонамента си. Умоляваме другаритѣ ловци, касиери на ловнитѣ дружества, да побързватъ съ издѣлжението на абонамента.

Г-нъ П. Крусевъ отъ София ни пише: „Изказвамъ възхищението си отъ отлично списването и безупречно технически издавано ловно списание“.

Г-нъ Матей Хрусановъ — София. Благодаримъ, че Вие преценявате, какво „Ловна просвѣта“, наистина иде да подкрепи усилията на Ловната организация и на съюзното списание „Ловецъ“. Хората около Л. П. сж вѣрни на своятъ съюзенъ дългъ и на своята програма. Между главнитѣ задачи на списанието е пропагандиране идеята за едно модерно ловно стопанство — чиято главна основа е ловната статистика. Ние напълно сподѣляме Вашитѣ здрави възгледи, за вѣплющата необходимостъ отъ такава статистика, за да се не подиграватъ съ нашето дѣло, както това стори г. Груевъ въ бр. 286 на в. „Радикалъ“. Вашата статия за износа на дивечови кожи за време отъ 21—25 година, на която ние съ удовольствие дадохме мѣсто тутакси, иде да опровергае г. Груева, който недвусмислено писа по поводъ вписане законопроекта за лова: „всичко Мара втасала...“ Вашитѣ статии и изследвания ще бждатъ гостолюбно приети въ нашето списание и ние искрено се радваме, че ще бждете нашъ редовенъ сътрудникъ.

Ловечъ — Иванъ П. Димитровъ. Хубавата Ви статия „Сжщественна причина за намалението на дивеча“ се получи, когато бр. 7 бѣ подъ печатъ. Тя ще бжде помѣстена въ бр. 8 на списанието. Благодаримъ Ви сърдечно за сътрудничеството.

На Управителния съвѣтъ на Ловната организация.

По поводъ публикуването въ бр. 3 на сп. „Ловецъ“ изложение на Управителния съвѣтъ на Ловната организация, Редакционния съвѣтъ на списанието рѣши, за избѣгване безцѣлни спорове, да не отговаря и да счита въпроса за ликвидиранъ.

Но, за да не остане съмнение, че „Ловна Просвѣта“ е искала да се надсмѣе надъ казарма и църква, като възпитателни фактори, чисто грамадно значение никой не може да оспори — както това въ изложението си произволно бѣлежи съвѣта, ще

цатираме дословно писаното по тоя поводъ отъ Л. П. въ бр. 4, а именно тамъ е писано: „Единъ именитъ дѣецъ въ нашата организация наивно смѣта, чрезъ черквата и казармата да проповѣдваме идеитѣ на ловния спортъ, безъ да си дава отчетъ, че не може да имаме нищо отъ черква и казарма, до като сами не дадемъ това, което трѣбва да се даде за просвѣта по тия въпроси на българския гражданинъ“. Това е всичко писано въ Л. П. по въпроса за черква и казарма и ние сме убѣдени, че никой не може да види надсмиване надъ тия мощни институти въ всѣка държава.

Да възлагаме на черквата и казармата разпространението на Ловния спортъ, когато първата има вишата задача да изтрѣгне българското общество отъ пжтя на безвѣрието, а втората — въ тия тежки за отечеството минути, да закрѣпи държавата, е наистина наивно. Днесъ, както бѣ вчера и ще бжде утрѣ, ловното дѣло ще гради своето бждаще върху собственитѣ си усилия и дейностъ. Просвѣтата е основата на тая дейностъ; просвѣта планофѣрна, обширна, която да проникне навредъ въ страната, въ всички обществени срѣди, та да не става случай, както е тоя съ лѣсовѣда Груевъ, въ печата да нарича ловцитѣ лъжци!

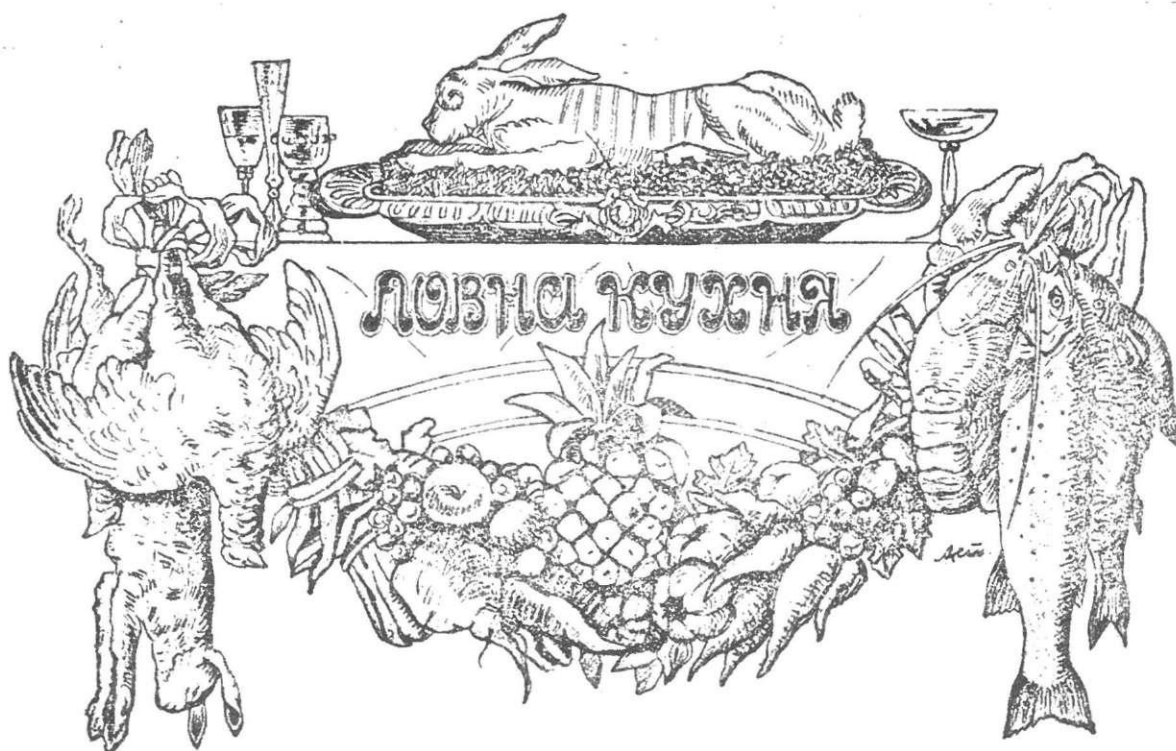
Ако обаче се намира, че българската просвета въ това отношение е достатъчна вече, най-лесното е „Ловна Просвѣта“ да спре своя животъ — като излишна. Защото всичко непотрѣбно — трѣбва да умрѣ. Редакторитѣ на Л. П. ще се съгласятъ на това щомъ бждащия ловенъ конгресъ направи тая константация, защото, както въ всѣки брой, така и сега, тѣ заявяватъ, че съюзната дисциплина и солидарностъ трѣбва да се постави надъ всичко.

Отъ Редакционния съвѣтъ.

Ал. Ст. Куневъ с. Карапча — Ямболско. Всички броеве отъ списанието се изпращагъ обрѣзани съ машина. Брой 7 ще Ви се експедира. Поради празничитѣ отпечатването закъснѣ.

Просимъ извинение отъ нашитѣ читатели, че закъснѣхме съ изпращането на цвѣтното приложение, което закъснение е поради задържане на клишетата отъ следственитѣ власти по аферата съ фалшивитѣ банкноти. Клишетата се изработваха въ сжщото заведение.

За дивитѣ патици.

Отъ многото видове диви патици, безспорно, най-хубавата е обикновенната голѣма дива патица, известна подѣ името зеленошийка (ешилбашѣ), която прилича твърде много на домашната патица и, почти двойно по-малката отъ нея дива патица, известна подѣ името пролѣтно бърне (чѣкракчийка). Тия два вида диви патици сѣ предметъ на кулинарното изкуство.

Всички останали видове, както и горепоменатитѣ, които иматъ произходъ отъ морскитѣ брѣгове, могатъ да служатъ за кухнята само следъ като имъ се обели кожата и очистятъ отъ всичката масъ, за да се освободятъ отъ тежката неприятна ребена меризма.

Месото на младитѣ диви патици е крехко и вкусно и отъ тѣхъ се приготвява най-доброто печено. Отъ старитѣ екземпляри се приготвява Рагу.

За не излишно считаме да напомнимъ, че воднитѣ птици не трѣбва да се държатъ дълго време следъ убиванешо имъ, а да се готвятъ безъ много задржане, като имъ се почиства веднага вътрешносостѣта, за да не предаде лошъ вкусъ на цѣлата патица.

I. Печена млада дива патица.

Почиства се грижливо отъ вжтре и, ако не е съвсемъ прѣсна, се измива добре. Осолява се само отвжтре; дресираща се;¹⁾ обвързва се съ филийки отъ

1) За дресирането гледай бр. 4, сп. „Ловна просвета“.

сланина и се пече бърже на шишѣ около половинѣ часъ на силенъ огънь. Презъ това време се осолява и отвжтъ.

II. Дива патица а ла Маренго.

Младата дива патица се разсича още до като е сурова, осолява се съ соль и пиперъ, овъркаля се въ брашно, пече се отъ дветѣ страни въ врѣлѣ зехтинъ съ много на дребно наклѣцанъ влащецъ; следъ това се прибавя половинѣ кг. бѣло вино, около 20 грама гжи и 4 лъжици домашно пюре. Това печене продължава до като се изчерпи всичкия зехтинъ. Следъ това се похлюпва и задушаваша умѣрено.

III. Задушена дива патица.

Възрастна или стара дива патица се приготвява най-добре чрезъ задушаване, разбира се, следъ като бжде добре почистена, осолена отвжтре, дресирана и обвързана съ филийки сланина. Поставя се въ сждѣ, който може добре да се захлюпва, върху парчета сланина, лукъ и желто цвекло. Пече се отъ всички страни въ краве масло, следъ което се поставя магданосъ, черъ пиперъ, дафинови листи, половинѣ литъръ черно вино и започва да се задушава леко въ печката. Сервира се така приготвена, като се слага отъ страни отъ соса мазината.

Другъ начинъ за приготвяване дивата патица — както по-горе само, че когато трѣбва да почне да се задушава, полива се съ киселъ каймакъ и продължава да се пече до край, безъ да се задушава.

